

Jaarrapport

De biologische landbouw in 2011

Vincent Samborski en Luc Van Bellegem

Vlaamse overheid | Beleidsdomein Landbouw en Visserij

DE BIOLOGISCHE LANDBOUW IN 2011

Entiteit: Departement Landbouw en Visserij

Afdeling: Monitoring en Studie

Auteurs: Vincent Samborski (Departement Landbouw en Visserij), Luc Van Bellegem (VLAM)

2012

COLOFON

Samenstelling

Entiteit: Departement Landbouw en Visserij

Afdeling Monitoring en Studie

Verantwoordelijke uitgever

Jules Van Liefferinge, Secretaris-Generaal van het Beleidsdomein Landbouw en Visserij

Depotnummer

D/2012/3241/081

Druk

Vlaamse overheid

Voor bijkomende exemplaren neemt u contact op met

Nancy Van Accolyen

Koning Albert II-laan 35 bus 40

1030 Brussel

Tel. 02 552 78 20 | Fax 02 552 78 21 | ams@vlaanderen.be

Een digitale versie vindt u terug op

www.vlaanderen.be/landbouw/studies

Vermenigvuldiging en/of overname van gegevens zijn toegestaan mits de bron expliciet vermeld wordt:

Samborski V. & Van Bellegem L. (2012) *De biologische landbouw in 2011*, Departement Landbouw en Visserij, Brussel.

Graag vernemen we het als u naar dit rapport verwijst in een publicatie. Als u een exemplaar ervan opstuurt, nemen we het op in onze bibliotheek.

Wij doen ons best om alle informatie, webpagina's en downloadbare documenten voor iedereen maximaal toegankelijk te maken. Indien u echter toch problemen ondervindt om bepaalde gegevens te raadplegen, willen wij u hierbij graag helpen. U kunt steeds contact met ons opnemen.

Wilt u op de hoogte gehouden worden van onze nieuwste publicaties, schrijf u dan in op de AMS-nieuwsflash via de onderstaande link:

<http://www.vlaanderen.be/landbouw/studies/nieuwsflash>

INHOUD

VOORWOORD.....	1
SAMENVATTING	2
INLEIDING.....	3
1. DE BIOLOGISCHE LANDBOUW IN EUROPA IN 2010.....	4
1 STAND VAN ZAKEN IN DE EU-27	4
2 NEDERLAND.....	6
3 FRANKRIJK	7
4 VERENIGD KONINKRIJK.....	8
5 DUITSLAND	9
2. DE BIOLOGISCHE PRODUCTIE IN VLAANDEREN IN 2011	10
1 KERNCIJFERS PRODUCENTEN.....	10
2 KERNCIJFERS AREALEN	13
3 DIERLIJKE PRODUCTIE.....	14
4 ANDERE MARKTDEELNEMERS ONDER CONTROLE	15
5 TYPOLOGIE VAN DE BIOLOGISCHE LANDBOUWBEDRIJVEN	16
5.1 Definities en methodologie.....	16
5.2 Resultaat	16
3. EVOLUTIE VAN DE PRIJZEN	18
1 MELK.....	18
2 GROENTEN EN FRUIT	18
2.1 Witloof.....	19
2.2 Prei.....	19
2.3 Wortelen.....	20
2.4 Fruit.....	21
4. OVERHEIDSUITGAVEN VOOR DE BIOLOGISCHE LANDBOUWSECTOR 2011	22
1 SAMENVATTING.....	22
2 ONDERZOEK	23
3 HECTARESTEUN VOOR BIOLANDBOUWERS	26
3.1 Eigenschappen	26
3.2 Cijfers 2011	26
4 RECHTSTREEKSE STEUN.....	28
5. CONSUMPTIE EN DISTRIBUTIE VAN BIOLOGISCHE PRODUCTEN IN 2011	29
1 MARKTOMVANG.....	29
2 CONSUMENTENPROFIEL	31
3 DISTRIBUTIEKANALEN	34
4 PRIJZEN	34
6. CONTROLES IN DE BIOLOGISCHE LANDBOUW	36

1	CONTROLE.....	36
2	IMPORT.....	37
	FIGURENLIJST.....	38
	TABELLENLIJST.....	39
	BRONNENLIJST.....	40
	BIJLAGE: BIOLOGISCHE AREALEN PER TEELT IN 2011.....	42

VOORWOORD

De publicatie kwam tot stand met medewerking van Marcel De Jong (ADLO), Vanessa Deraedt (ADLO), Jan Maes (ADLO), Sofie Hoste (Boerenbond – Bio Zoekt Boer), Katleen Butaye (ALV), Lieve De Cock (ILVO), Paul Verbeke (BioForum Vlaanderen), Dirk Van Gijsegem (AMS), Jonathan Platteau (AMS) en Andy Oeyen (AMS).

SAMENVATTING

In 2011 waren er in Vlaanderen 282 biologische producenten actief. Dat zijn er netto 26 meer dan in 2010. Het aantal effectieve stopzettingen bleef beperkt tot twee bedrijven. Sinds het begin van Bio Zoekt Boer kregen 347 producenten advies. In 2011 schakelden 30 producenten om na een bezoek van Bio Zoekt Boer. Eén derde van hen zijn groentetelers. Het areaal steeg met 19% en bedraagt heden 4.563 hectare. Daarvan is 1354 hectare in omschakeling. De groei van het areaal heeft vooral betrekking op grasland (+44%). Het groentearaam nam toe met +31%. Daartegenover nam het areaal akkerbouwgewassen af met -14% en het areaal fruit met -4%. 45% van de biolandbouwers hebben samen 10% of 450 hectare in handen. 33% van het areaal is in handen van 9 grote bedrijven.

Door het beperkt aantal aanbieders op de markt blijven de prijzen een stabiel verloop kennen. De biologische melk bleef in 2011 schommelen tussen 35 en 40 euro voor 100 liter. De witloofprijs klom in 2011 even tot 3 euro per kg, de hoogste waarde sinds het begin van de metingen eind 2007.

De overheid besteedde 3,1 miljoen aan de biologische landbouwsector. Dat is 6% meer als vorig jaar. De uitbetalingen van de hectaresteen namen met 28% toe tot 900.000 euro. Het aantal toegenomen steunaanvragers had een stijging in de betalingen van de omschakelingspremie tot gevolg. Daardoor bedraagt het aandeel van de uitgaven ten behoeve van producenten 37,5% van de totale uitgaven. De uitgaven voor onderzoek en ontwikkeling bedroegen 785.000 euro en stegen met 19% ten opzichte van 2010. Drie vierde van die uitgaven gaan naar onderzoek in de verbetering van de bodemkwaliteit en diverse aspecten binnen de plantaardige productie (onkruidbestrijding, gewasbescherming, veredeling). 14% gaat naar onderzoek in de dierlijke sectoren (huisvesting, dierziekten) en 10% gaat naar de aspecten innovatie en bedrijfsbeheer.

De totale bestedingen van biologische producten in België, opgemeten door GfK Panelservices Benelux in opdracht van VLAM, bedroegen 435 miljoen euro in 2011 of een toename van 3% (+20% in 2010). 89% van de Belgische gezinnen kocht vorig jaar een bioproduct. 18% van de gezinnen zijn frequente biokopers en verrichten 77% van alle biobestedingen. Het marktaandeel bio bedraagt 1,4% (voeding+ niet-voeding). Het aandeel van 'speciaalzaak, natuurvoedingswinkel en overige groeide de voorbije jaren maar lijkt nu te stabiliseren rond de 30%. De klassieke supermarkt blijft het grootste kanaal met 47% en won, na een dip in 2010, vorig jaar terug marktaandeel. De kleinere kanalen zoals hard discount en de rechtstreekse verkoop groeiden vorig jaar en hebben elk zo'n 5% van de bioverkoop in handen. Biologische producten zijn gemiddeld een derde duurder dan gangbare producten.

De recentste cijfers met betrekking tot de Europese landen hebben betrekking op 2010. In de EU-27 groeide het biologisch areaal verder met +7% en bedroeg 9,2 miljoen hectares. Hiermee is 5,3% van het totaal landbouwareaal van de 27 lidstaten biologisch. Er zijn twee duidelijk te onderscheiden blokken: de West- en Zuid-Europese landen die op enkele uitzonderingen na, een afremming van de groei kennen en de Oost-Europese landen die later toegetreden zijn en nog volop omschakelen. Vlaanderen zit met een aandeel van 30% areaal in omschakeling in het totaal biologisch areaal nog steeds bij de groep groeiers.

In Nederland bewandelt de overheid het pad van de verzelfstandiging en bouwt haar financiële steun af. De sector is sterk genoeg om zelf haar toekomstige ontwikkeling in handen te nemen met behulp van de organisatie BioNext klinkt het. De consumentenbestedingen namen er toe met 13% in 2010. In Frankrijk groeit bio opnieuw heel sterk met een omzetgroei van 32% en een areaaltoename van 25%. 53% van de producenten doen er ook aan hoeveerverkoop. Het Verenigd Koninkrijk kende voor de tweede keer op rij een daling van zowel areaal als bestedingen door een desinteresse vanuit de overheid voor de biologische landbouw en door de economische crisis. Duitsland kent een stagnatie in de consumentenbestedingen en een stijging van het areaal met 4%. De financiering voor de sector verschuift er van producent naar de keten.

INLEIDING

Dit zevende jaarrapport heeft als doel een kwantitatief beeld te geven van de biologische landbouw in Vlaanderen en de trends en evoluties binnen de biologische sector. Het rapport situeert de Vlaamse biolandbouw in Europese context, geeft een structureel beeld aan de hand van cijfers en geeft aan hoeveel specifieke steun de sector jaarlijks ontvangt. Het rapport wordt aangevuld met resultaten van het GfK consumentenpanel, die door de VLAM aangereikt worden. Daaruit blijkt hoeveel de consument uitgeeft aan biologische producten, via welke distributiekanaalen de producten aangekocht worden en naar welke producten er vraag is. Het rapport kan gebruikt worden om de impact van het Strategisch Plan biologische landbouw 2008-2012 op te volgen.

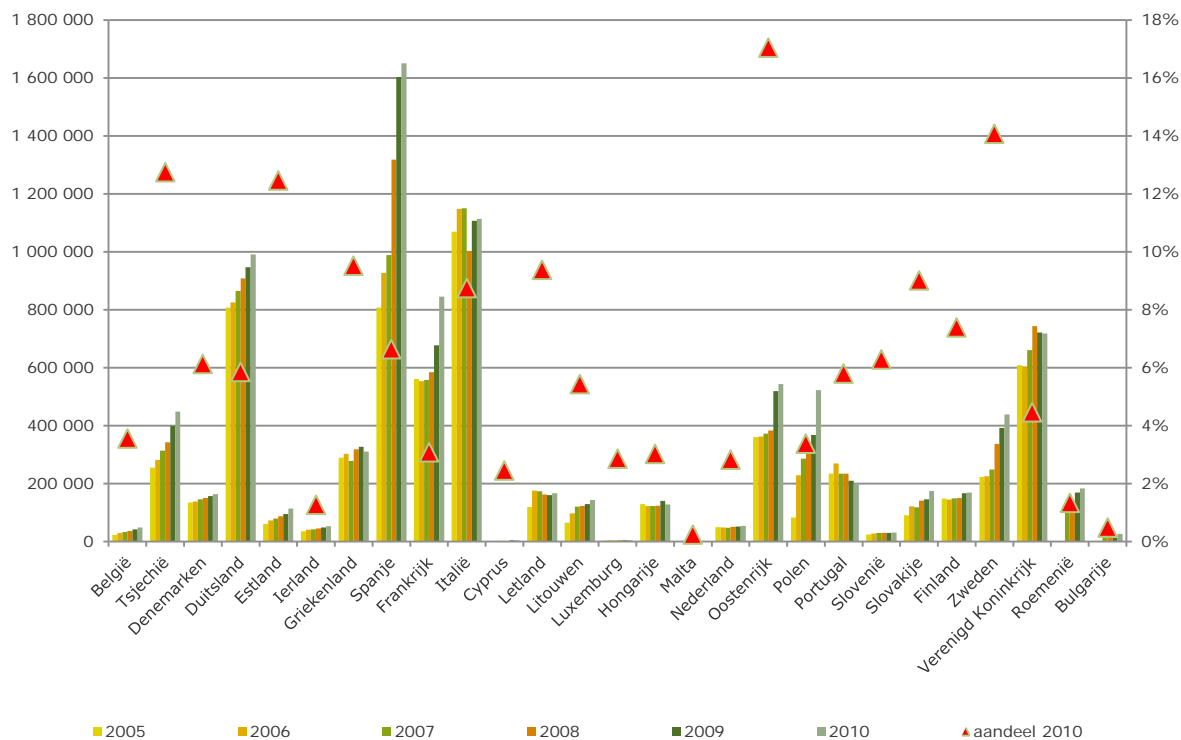
1. DE BIOLOGISCHE LANDBOUW IN EUROPA IN 2010

1 STAND VAN ZAKEN IN DE EU-27

De recentste cijfers hebben betrekking op het jaar 2010. In 2010 kende het Europees biologisch areaal (EU27) een groei met +7% (+8% in 2009) en bedroeg 9,2 miljoen hectare. Dat is een gelijkaardige groei als in 2009. Op basis van 20 landen waarvoor Eurostat-gegevens beschikbaar zijn, stelt men vast dat het areaal in omschakeling en het biologisch areaal blijven toenemen, wat aantoont dat de biosector zal blijven groeien. Het Verenigd Koninkrijk en de Zuid-Europese landen kenden daarentegen een stabilisatie en zelfs daling van hun areaal (bv. Griekenland en Portugal). Het Europees areaal in omschakeling neemt toe met 7% en het Europees biologisch areaal met 15%.

Het Europese aandeel bio voor de 27 lidstaten lag in 2010 op 5,31% van de totale oppervlakte cultuurgrond (4,71% in 2009). Spanje komt in absolute cijfers op de eerste plaats met 1,67 miljoen hectare biologisch areaal. 53% of 879.859 hectare van dit areaal ligt geconcentreerd in Andalusië waar schapen gehouden worden. Het areaal onder controle betreft vooral grasland, bos en voedergewassen. Italië komt op de tweede plaats, met 1,11 miljoen hectare maar bleef op eenzelfde niveau als het jaar ervoor. Het Verenigd Koninkrijk is het enige EU-land waar bio al 2 jaar op rij achteruitgaat, zowel op het vlak van productie als van consumptie. De grootste areaaldaling is voor Hongarije (-9%) en de grootste areaalstijgingen zijn voor Bulgarije (+108%) en Polen (+42%).

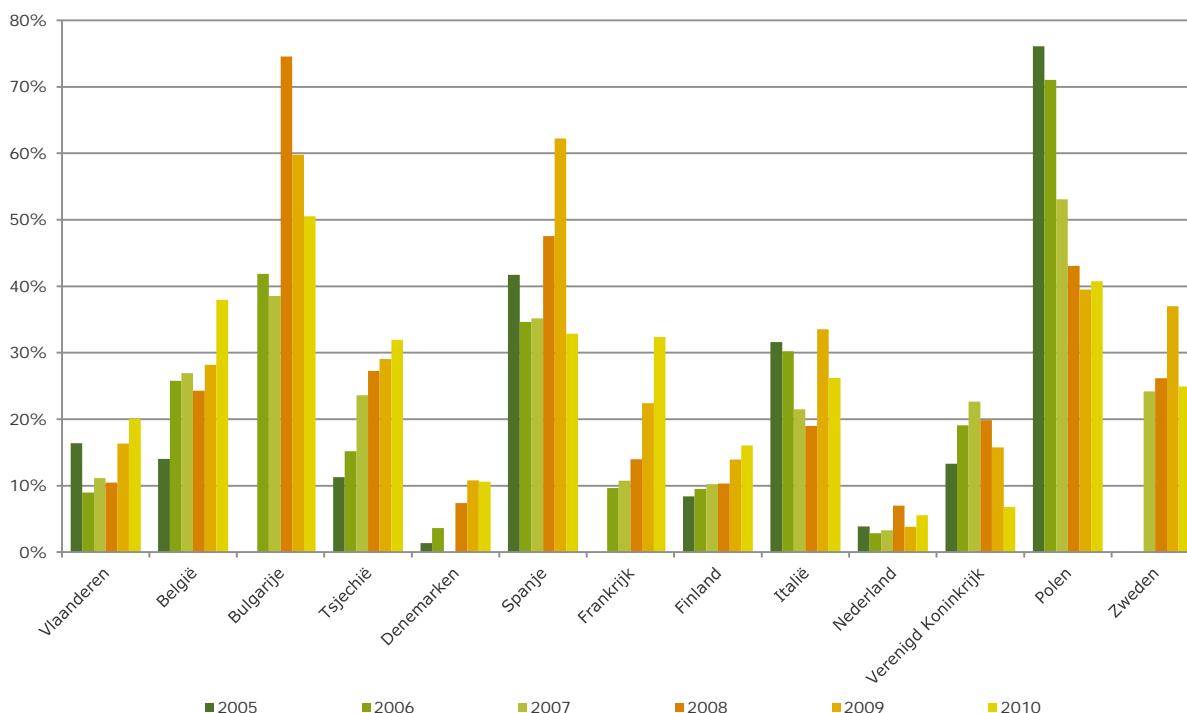
Figuur 1: biologisch areaal (oms+bio) in de EU27, in hectares (aflezen op linker-as) en procentueel aandeel biologisch areaal in totaal landbouwareaal (aflezen op rechter-as), 2005-2010

Bron: Departement Landbouw en Visserij op basis van gegevens FiBL

Om een verdere productiegroei of -afname in te schatten, is het van belang om een groei van het areaal in omschakeling te behouden (Figuur 2). Dit zijn immers arealen die potentieel in aanmerking komen voor biologische productie. Hoe hoger het aandeel areaal in omschakeling in het totale biologische areaal, hoe groter de kans dat het areaal verder zal groeien in de volgende jaren. Polen, Roemenië en Bulgarije hebben aandelen van 40% a 50% omschakelingsareaal en kunnen voor volgende jaren als de grootste groeiers gezien worden. Dat is geen verrassing, want deze landen traden veel later toe tot de EU en zijn nu bezig aan een inhaalmanoeuvre. Slovakije, Estland, Spanje, Frankrijk en België bezitten aandelen boven de 30%. Het aandeel van Vlaanderen is 30%. In België en Vlaanderen is de areaalgroei dus nog steeds aan de orde. Landen met aandelen areaal in omschakeling met minder dan 10% hebben minder kans om nog verder te groeien. Nederland (4,8%), het Verenigd Koninkrijk (6,6%) en Griekenland (5,5%) horen in deze groep thuis.

Figuur 2: evolutie van het aandeel areaal in omschakeling in het totale biologische areaal voor enkele lidstaten, 2005-2010, in %

Bron: Departement Landbouw en Visserij op basis van gegevens van FiBL

Oostenrijk is nog steeds koploper voor wat het aandeel bio-areaal in het totaal landbouwareaal betreft met 17%. Daarna volgen Zweden (14%), Tsjechië (12,7%), Estland (12,5%) en Griekenland (9,5%), allemaal landen met veel extensieve bedrijven. Vlaanderen bengelt onderaan met 0,7 %.

De gemiddelde bedrijfsgrootte van het biologisch bedrijf in de EU27 nam toe naar 41,1 hectare. Er zitten enkele uitschieters tussen zoals Slowakije (400,8 hectare per bedrijf), Tsjechië (150 hectare per bedrijf) en het Verenigd Koninkrijk (121 hectare per bedrijf). Het gemiddeld Belgisch biobedrijf is 41,6 hectare maar er is een groot verschil tussen Vlaanderen en Wallonië. In Vlaanderen bedraagt de gemiddelde grootte 14,9 hectare en in Wallonië 50,8 hectare. Dat verschil is historisch, aangezien de landbouw in Wallonië extensief is en vooral grasland omgeschakeld wordt, terwijl in Vlaanderen vooral tuinbouwbedrijven omschakelen.

2 NEDERLAND

Onze noorderburen trekken de kaart van de verzelfstandiging in de sector. De overheid bouwt haar financiële steun af en moedigt alle actoren aan om via een convenant samen te werken om de markt te laten spelen. De sector bevindt zich in een volgende levensfase waarbij alle nodige structuren beschikbaar zijn om een autonome werking mogelijk te maken. Ook de organisatiestructuren zijn gewijzigd. Platform Biologica is opgegaan in Bionext. Bionext is een ketenorganisatie die zich beroept op de bedrijfswereld en niet meer afhankelijk is van overheidssubsidiëring. Bionext zorgt voor een verdere marktgroei die zo min mogelijk afhangt van buitenlandse productie. De organisatie ontwikkelt ook de verdere regelgeving voor grijze zones op de weg naar innovatie en duurzaamheid zoals CO₂ uitstoot, fair-trade, water enz. Ook de coördinatie van de vraaggestuurde kennisontwikkeling behoort tot het takenpakket van Bionext. Het zijn de producenten die de onderzoeksnoten aangeven, waarna ze besproken worden in expertengroepen en doorstroming vinden binnen de verschillende kennisinstellingen zoals Louis Bolk en Wageningen UR. De overheid blijft participeren op het vlak van onderzoek

In 2010 nam het aantal producenten met 3,5% toe en bedroeg 1.462 bedrijven, die samen een biologisch areaal bewerkten van 53.948 hectare (+3,9% t.o.v. 2009). 63% daarvan was grasland. Op 6.809 hectare worden aardappelen, groenten en fruit geteeld. De biosector in Nederland zag ook een toename van het aantal verwerkende bedrijven met 13,8%; dat zijn in totaal 1.529 bedrijven.

De totale besteding aan biologisch voedsel nam toe met 13,1% en bedroeg 752 miljoen euro. Dat is 1,7% van de totale voedselbesteding in Nederland. De omzet uit biologische zuivelproducten bedroeg 160,5 miljoen euro (+28% t.o.v. 2009). Melk (+39%) en room (+34%) namen de grootste omzetsijgingen voor hun rekening. Ook de vleesproducten zaten in de lift met 11%, maar de groei geldt niet voor alle vleessoorten. De omzet uit varkensvlees daalde met 5,2%, terwijl vers rundvlees met 13% toenam.

Tabel 1: omzet bio per productcategorie, Nederland, 2009-2010

Productcategorie	Omzet 2009 (miljoen euro)	Omzet 2010 (miljoen euro)	Evolutie 2009-2010
aardappelen	27,7	30,1	8,70%
groenten	91,2	99,2	8,80%
fruit	23,8	26,6	11,80%
vlees en vleeswaren	88,7	98,5	11%
waarvan varkensvlees	13,4	12,7	-5,20%
rundvlees	35,7	40,4	13,20%
pluimveevlees	14,6	15,3	4,80%
vleeswaren	19,5	24,9	27,70%
overig vlees	5,5	5,2	-5,50%
zuivelproducten	125,2	160,5	28,20%
eieren	18,8	22,2	18,1%
vers brood	55,6	59,1	6,30%
overige voeding	234,1	255,9	9,30%
TOTAAL	665,1	752,1	13,10%

Bron: LEI Wageningen

3 FRANKRIJK

De sterke groeicijfers van 2009 zetten zich onverminderd voort in 2010. Het aantal bedrijven nam toe met 25% en bedraagt 20.604 eenheden. Dat is 4% van alle Franse landbouwbedrijven. Ook het areaal steeg met 25% en kwam uit op 845.440 hectare, waarvan 32% of 273.626 hectare in omschakeling was (+80%). Van het biologisch areaal is 61% bestemd voor grasland en voedergewassen, 20% voor akkerbouwgewassen, 8% voor meerjarige teelten. De sterkste areaalstijging is er voor eiwithoudende gewassen (+72%), die van belang zijn als rotatiegewas en gebruikt worden als component bij veevoerders.

De omzet die daarmee gepaard gaat, bedroeg 3,38 miljard euro (+32% t.o.v. 2009), waarvan 47% gerealiseerd door grote supermarkten en 25% door gespecialiseerde biowinkels. De jaarlijkse groei neemt alsmat toe. Ondanks het enorme cijfer is dit maar 2% van de omzet van de totale Franse voedingsmarkt. De belangrijkste productcategorieën zijn die van de kruidenierswaren en dranken (858 miljoen euro of 25%), zuivelproducten (727 miljoen euro of 21%), groenten en fruit (569 miljoen euro of 17%) en vleeswaren (448 miljoen euro of 13%). Uit de cijfers van Agence Bio blijkt ook dat 53% van de producenten aan directe verkoop doen, met hoeveerverkoop als belangrijkste tak.

In 2010 kochten 43% van de Fransen minstens één biologisch product op maandbasis. Uit een consumentenpeiling op basis van 369 gezinnen verklaarde 80% van de geënquêteerde consumenten dat ze groenten en fruit aankochten, 72% van hen kocht zuivelproducten (melk, kaas, andere) en 53% oliën en kruidenierswaren (waaronder rijst, pasta, granen). 60% van de verwerkers is actief in de brood- en banketbakkerij.

Op het beleidsvlak komt de "horizon 2012" van het gelijknamige actieplan met rASSE schreden dichterbij. Frankrijk zette in op de biologische productie en stelde als hoofddoelstelling een verdriedubbeling van de bio-oppervlakte voorop. Het plan is in vijf assen onderverdeeld: omschakeling en duurzaamheid van de biologische landbouwbedrijven, structurering van de keten, consumptie van bioproducten, vorming ontwikkeling en onderzoek en aangepaste regelgeving. Een verdriedubbeling zal er naar alle waarschijnlijkheid niet inzitten, maar een verdubbeling tot 1,2 miljoen hectare behoort nog tot de mogelijke scenario's indien de groei in 2011 en 2012 minstens 20% bedraagt.

De vice-president van Agence Bio verklaart het succes van bio in Frankrijk op drie manieren:

- de keten raakt gestructureerd waardoor de instap geruimtelijker is voor kandidaat-omschakelaars;
- stabielere prijzen in de biosector en een lagere blootstelling aan speculatie;
- de groeiende bewustwording op het vlak van milieu en gezondheid bij producent en consument.

Dat er nog een derde aan biologische producten ingevoerd wordt, is volgens hem een belangrijk minpunt.

4 VERENIGD KONINKRIJK

De biosector in het Verenigd Koninkrijk kende voor de tweede maal op rij een tegenvallend jaar. De verkopen zijn opnieuw gedaald met 5,9%. De totale omzet bedroeg 1.731 miljoen pond (ca. 2 miljard euro). De daling is evenwel niet zo stevig als het jaar ervoor, en de vooruitzichten voor 2011 zijn voorzichtig optimistisch. Het distributiekanaal met de sterkste omzetsdaling waren de supermarkten (inclusief de gespecialiseerde biowinkels), met -7,7%. De verklaringen blijven in dezelfde sfeer als vorig jaar hangen: tegenvallende economische omstandigheden en een vermindering in de aankoopfrequentie van de occasionele consument, die bij voorrang gaat besparen in duurdere producten. De "hard users" daarentegen, die 8% van alle bio-consumenten uitmaken, kochten evenveel als de voorgaande jaren.

Ook het biologisch areaal nam in de periode 2008-2010 af. Het totaal biologisch areaal bedroeg 718.345 hectare (-2,8% t.o.v. 2009) waarvan 50.794 hectare in conversie. Het areaal in omschakeling daalde hierdoor met 135%. Het areaal fruit nam toe met +17% evenals het areaal permanent grasland (+3%). Dalingen zijn terug te vinden bij de groenten (incl. aardappelen) met -4%.

De negatieve trend in het Verenigd Koninkrijk is onder andere te wijten aan het gebrek aan ondersteuning en interesse van de Britse regering in de biologische landbouwsector. De Soil Association spreekt van een "falend en passief beleid" en brachten een publicatie uit, "The Lazy Man of Europe: wake up to what Europe can teach the UK about backing organic food and farming", waarin ze haar ongenoegen niet onder stoelen en banken steekt. Ze roept de regering op om groener te denken en opnieuw bio in één lijn te krijgen met de rest van Europa. Daarbij wordt herinnerd aan het succes in andere Europese landen en wordt stilgestaan waarom deze landen bio prioritair behandelen. De weinige agromilieupremies die bij bioboeren terechtkomen worden als voorbeeld genoemd van slecht beleid. Terwijl 74% van het biologisch areaal hectaresteun geniet in België, is dat in het Verenigd Koninkrijk slechts 9%. Ook het gemiddeld steunbedrag per hectare vertoont grote verschillen met andere landen. In de EU15 is dat 187 euro per hectare en in het Verenigd Koninkrijk 87 euro per hectare.

Tabel 2: omzetten per distributiekanaal in het Verenigd Koninkrijk, miljoen pond, 2009-2010

Distributiekanaal	Omzet (in miljoen pond)	Aandeel in totale verkoop bioproducten	Evolutie 2010 t.o.v. 2009
supermarkten 2010 (*)	1.252	73,7%	-7,7%
<i>supermarkten 2009</i>	<i>1.356,8</i>		
abonnementen, thuislevering, postorder 2010	155,8	8,4%	+1%
<i>abonnementen, thuislevering, postorder 2009</i>	<i>154,2</i>		
hoeveverkoop 2010	31,55	1,8%	-3,4%
<i>hoeveverkoop 2009</i>	<i>32,67</i>		
boerenmarkten 2010	17,82	1,0%	-6%
<i>boerenmarkten 2009</i>	<i>18,96</i>		
catering 2010	15,33	0,9%	-6,9%
<i>catering 2009</i>	<i>16,47</i>		
kleinhandel 2010	259,3	14,29%	-0,7%
<i>kleinhandel 2009</i>	<i>261,1</i>		
totaal 2010	1.731	100%	-5,9%
<i>totaal 2009</i>	<i>1.840,2</i>		

(*) inclusief gespecialiseerde winkels

Bron: Soil Association

5 DUITSLAND

Duitsland is één van de pionierslanden op het vlak van bio. Er loopt al sinds 2001 en nog tot 2015 een beleidsplan, Bundesprogramm Ökologischer Landbau (BÖLN). De financiering werd in de loop der jaren stelselmatig verminderd. In 2002 werd 34 miljoen euro vrijgemaakt, terwijl dat sinds 2007 een stabiele 16 miljoen euro bedraagt. Het programma draagt bij aan een blijvende harmonieuze groei op middellange termijn en past zich aan de marktevoluties aan. Elk Bundesland heeft bovendien de vrijheid om de hectarestunbedragen zelf te bepalen binnen vooraf vastgelegde boven- en ondergrenzen. Een groot verschilpunt met Vlaanderen bijvoorbeeld is dat Duitse landbouwbedrijven in één keer moeten omschakelen als voorwaarde om de hectarepremie te krijgen (L'agriculture biologique en Allemagne, juli 2011). Terwijl het programma tussen 2002 en 2006 vooral gericht was op de producent, lag het accent daarna op de competitiviteit van de producenten en verwerkers.

Het Bondsministerie maakte in juni 2011 de sectorcijfers voor 2010 bekend. Met 990.702 hectare is het areaal met 4,6% toegenomen. Die worden bewerkt door 21.942 bedrijven (+4,3%). Met 7,3% van alle Duitse landbouwbedrijven die voor biologische bedrijfsvoering gekozen hebben is Duitsland één van de sterkste leerlingen binnen de EU. De omzet stagneerde in 2010 opnieuw en bedroeg 5,9 miljard euro. Dat is amper twee procent meer dan in 2008 en 2009. Als verklaring worden de lage prijzen en het uit assortiment nemen wegens niet rendabel bij de discounters naar voren gebracht. De trend verschuift meer naar de verkoop via natuurwinkels, die aan schaalvergroting doen. Berekend naar verkoopoppervlakte voor biologische producten nemen de grote supermarkten nog steeds 51% in, maar de natuurwinkels benen hun grotere concurrenten steevast bij.

Duitsland beschikt over rendabiliteitscijfers voor biobedrijven. De resultaten van 411 biobedrijven werden vergeleken met een groep conventionele landbouwbedrijven. In het jaar 2009/2010 noteerden ze een financiële opbrengst, die met 21% gedaald was. Ze deden het daarmee slechter dan de groep conventionele bedrijven. Terwijl ze met prijsdalingen voor de melk en de akkerbouwproducten opgezadeld waren, bleven hun kosten gelijk. De opbrengststructuur tussen gangbaar en biologisch verschilt ook sterk. Plantaardige producten zijn populairder. Fruit, groenten en aardappelen zijn de belangrijkste producten en maakten 24% uit van de totale biologische opbrengst. In de gewone landbouw is dat 10%. Voor varkensvlees is het net omgekeerd: een aandeel van 24% in de totale opbrengst uit bioproducten tegenover 33% in de totale opbrengst van conventionele voedingsproducten.

2. DE BIOLOGISCHE PRODUCTIE IN VLAANDEREN IN 2011

1 KERNCIJFERS PRODUCENTEN

In 2011 namen zowel het aantal producenten als het biologische areaal opnieuw toe. Eind 2011 waren er 282 producenten die een overeenkomst met een controleorganisatie afsloten. Ten opzichte van 2010 zijn er 40 nieuw aangemelde producenten en 14 aangemelde stopzettingen. Van die 14 stopzettingen zijn er 2 gevallen die ophouden met hun productie-activiteit. Bij de overige 12 producenten gaat het om "administratieve" stopzettingen. Bij elke wijziging van bedrijfsnaam, rechtspersoon, eigenaar/uitbater of bij overname wordt eerst een stopzetting geregistreerd onder de oude gegevens en daarna een nieuwe aanmelding met de nieuwe gegevens. Deze bedrijven blijven in werkelijkheid actief en zijn ook terug opgenomen bij de nieuw aangemelde producenten. Er is in absolute cijfers een netto-groei met 26 bedrijven ten opzichte van 2010. De verdeling over de provincies is gespreid over heel Vlaanderen.

Tabel 3: aantal biologische producenten onder controle, Vlaanderen, 2011

(aantal bedrijfseenheden)	Totaal onder controle	Gestopt in 2011	Nieuw in 2011	Nettogroei t.o.v. 2010
West-Vlaanderen	62	3	11	+8
Oost-Vlaanderen	68	2	7	+5
Limburg	38	2	7	+5
Antwerpen	59	3	8	+5
Vlaams-Brabant	55	4	7	+3
Totaal	282	14	40	+26

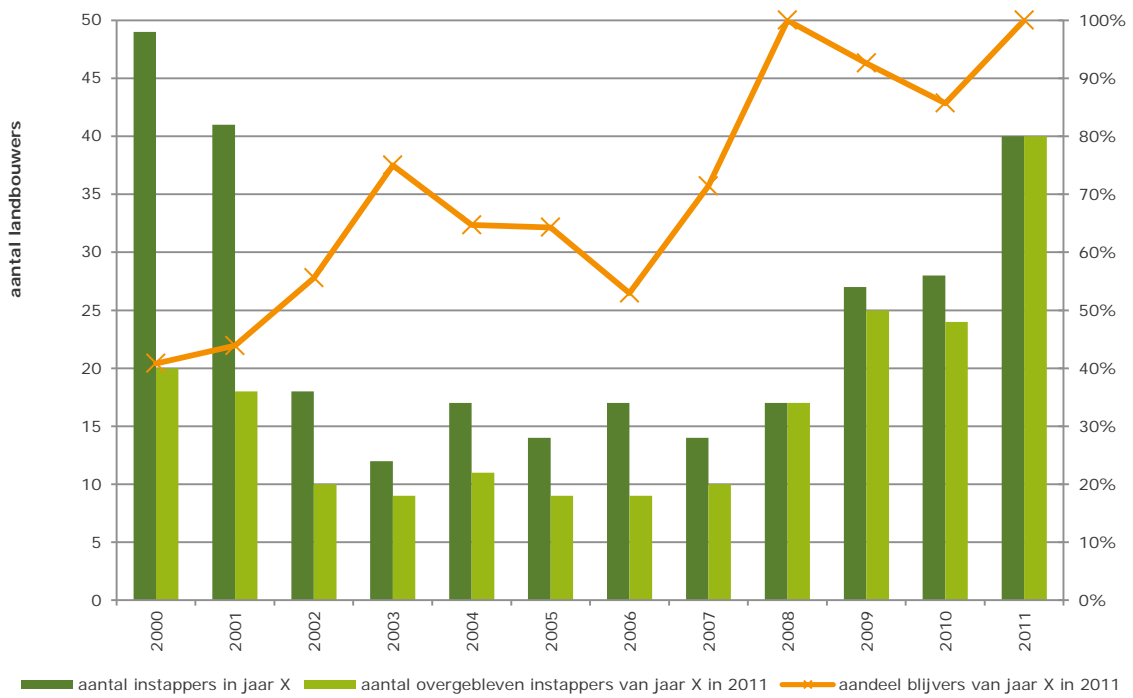
Bron: Departement Landbouw en Visserij op basis van gegevens Integra / Certisys / Control Union

Figuur 3 toont in welke mate de landbouwers voor de periode 2000-2011 de biologische teeltwijze kunnen volhouden. De donkergroene balk toont het aantal landbouwers die zich in het betreffende jaar bij een controleorgaan als nieuw hebben aangemeld. De rode balk toont aan hoeveel van die producenten in 2011 nog actief zijn. Van de 49 aangemelde producenten in 2000 zijn er nog 20 actief.

Er is een duidelijk verschil tussen de periode 2000-2007 en de periode erna. Vanaf het jaar 2008 zijn er slechts enkele biolandbouwers die de handdoek in de ring hebben gegooid. Het aandeel van de blijvers blijft boven de 80% van alle aangemelden in deze periode. Het lijkt erop dat een aantal landbouwers die meer dan 8 jaar bezig zijn het moeilijker hebben om te overleven. Het aantal landbouwers dat in de jaren 2000 en 2001 met bio begonnen is, is al meer dan gehalveerd. Positief is dat over de tijd heen er een afname is van het aantal reële stopzettingen (zie verder) en de biolandbouwers minder snel afhaken. De toegenomen kennis, de betere begeleiding van de kandidaat-biolandbouwers en een sterker omkaderde sector liggen aan de basis van deze evolutie.

28 biolandbouwers of 10% van de bioboeren staan naast hun productieactiviteit ook nog onder bio-controle voor hun verkoop (als aparte bio-activiteit). In Vlaanderen zijn er ongeveer 110 bioboeren die een eigen verkooppunt hebben waarmee ze afzet creëren voor hun eigen producten en eventueel ook die van collega's.

Figuur 3: aantal instappers in jaar X, aantal overgebleven instappers in 2011 van instappers in jaar X en aandeel van de blijvers van jaar X in 2011, Vlaanderen, 2011

Bron: Departement Landbouw en Visserij op basis van Integra en Certisys

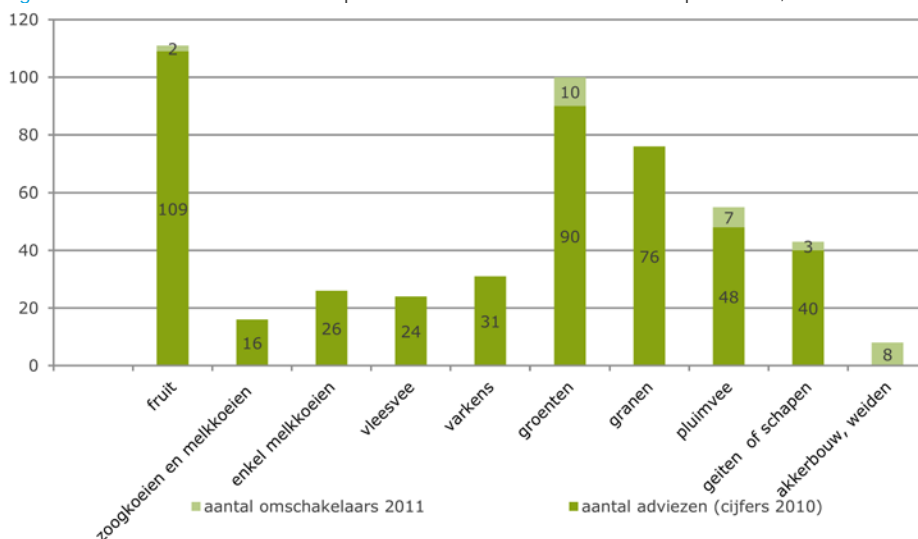
Vlaamse land- en tuinbouwers maken de bioswitch...

Bio zoekt Boer startte in 2009 met als doelstelling om de omschakeling naar bio in Vlaanderen te stimuleren. Er werd daarbij als streefdoel 10 omschakelaars per jaar vooropgesteld. In de eerste plaats verleent Bio zoekt Boer gepersonaliseerd advies aan gangbare land- en tuinbouwers. Zij zitten met heel diverse vragen over wetgeving, controle, afzetkansen en de omschakelperiode. Voor specifieke vragen over o.a. teelttechniek, afzetgaranties wordt verwezen naar de deskundigen ter zake. Bio zoekt Boer werkt ook op een indirecte manier aan overtuigen door het informeren en sensibiliseren via artikels. Deze moeten land- en tuinbouwers aanzetten tot nadenken over de strategie van hun bedrijf, werken drempelverlagend. De geïnteresseerde landbouwers nemen hierdoor gemakkelijker contact op met Bio zoekt Boer.

Bio Zoekt Boer zat in haar derde werkingsjaar. Sinds de start in 2009 kregen 347 land- en tuinbouwers persoonlijk advies van Bio zoekt Boer. Dit houdt in dat de bedrijfsleider "op maat" advies krijgt en er gemiddeld vijf contactmomenten plaatsvinden per jaar. Van de 460 geïnteresseerden zijn in totaal 72 van hen omgeschakeld sinds het ontstaan.

Er zijn op dit moment in Vlaanderen 282 bioboeren met 4.563 hectare bio-areaal, waarvan 1.354 in omschakeling. Bepaalde sectoren krijgen meer belangstelling dan andere. Op de 30 producenten die in 2011 na advies bij Bio Zoekt Boer omschakelden vindt men 10 groentetelers, 8 akkerbouwers, 7 pluimveehouders, 3 geiten- en schapenhouders en 2 fruittelers. Zowel in de melkvee, de rundvee- en de varkenssector is er geen enkele omschakeling. De verhouding tussen verleende adviezen (347) en aantal effectieve omschakelaars geeft een zicht op het rendement van Bio zoekt Boer en bedraagt 21% (13% in 2010). (Sofie Hoste, 2012)

Figuur 4: aantal verleende adviezen per sector en aantal omschakelaars per sector, 2011

2 KERNCIJFERS AREALEN

In 2011 steeg het areaal met 19% tot 4.563 hectare waarvan 1.354 hectare in omschakeling (+77%). 920,1 hectare van het areaal in omschakeling doorloopt zijn eerste jaar. De nieuwe boeren brengen 730 hectare in omschakeling en dat is ongeveer eenzelfde niveau als in 2010. Alle biolandbouwers samen hebben naast hun biologische percelen ook nog 1.020 hectare gangbare percelen. De gemiddelde bio-bedrijfs grootte is 16,2 hectare en vertoont al jaren een lichte stijging.

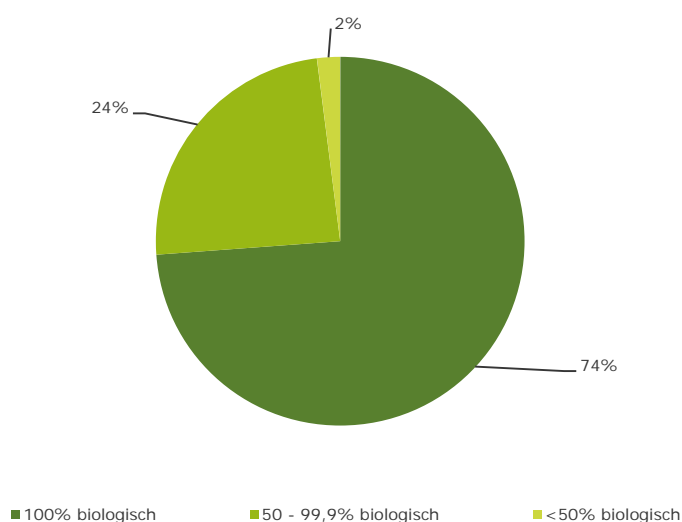
Tabel 4: areaal in omschakeling, biologisch en totaal, Vlaanderen, in hectare, 2011

Teeltgroep	in omschakeling	biologisch	totaal
akkerbouw	137	594	731
bodembedekking (vlinderbloemigen, klavers)	131	636	767
grasland, boomkweek, areaal onder natuurbeheer	934	1.294	2.228
sierteelt	0	0	0
groenten	30	392	422
fruit	122	293	415
totaal	1.354	3.209	4.563

Bron: Departement Landbouw en Visserij op basis van Integra / Certisys / Control Union

Figuur 5 toont hoe biologisch de producenten zijn. 74% van alle aangemelde bedrijven is volledig biologisch, 24% is overwegend biologisch. Dat betekent dat ze ofwel gefaseerd aan het omschakelen zijn of ervoor gekozen hebben om op slechts een deel van hun bedrijf biologisch te telen en daarnaast inkomsten halen uit gangbare productie of verbrede activiteiten. 2% van de bedrijven zijn overwegend gangbaar met minder dan 50% van hun landbouwareaal dat bestemd is voor biologische productie.

Figuur 5: percentage Vlaamse biobedrijven die volledig bio, overwegend bio en overwegend gangbaar zijn, 2011

Bron: Departement Landbouw en Visserij

In Tabel 5 wordt de gangbare oppervlakte die ook in het totaalcijfer zit apart weergegeven. 126 biobedrijven ofwel 45% van alle biologische bedrijven zitten in de groep die volledig bio is. Ze hebben samen een totale bedrijfsoppervlakte van minder dan 10 hectare. Deze bedrijven hebben 10% van het areaal of 452 hectare in handen. Daar tegenover wordt een derde van het areaal of 1510 hectare in gebruik genomen door 9 bedrijven.

Tabel 5: verdeling van het areaal van de biologische bedrijven over groottecategorieën en de mate waarin ze bio zijn (gangbaar+biologisch).

-	100% bio	50-100% bio	<50% bio
>50 hectare	1.510	490	606
20-50 hectare	1.010	405	268
10-20 hectare	396	195	109
5-10 hectare	304	58	46
2-5 hectare	92	24	7
<2 hectare	56	4	3
totaal (bio + gangbaar)	3.368	1.176	1.039
waarvan gangbare oppervlakte	0	73	947

Bron: Departement Landbouw en Visserij op basis van Integra / Certisys / Control Union

Bij de samenstelling van de percelen valt nog steeds op dat een groot deel van het areaal bestaat uit permanent grasland (1.160 hectare) en stikstofleverende bodembedekkers zoals klavers (+10%). Nog eens 689 hectare bestaat uit gebieden met natuurwaarde die dienen als graasruimte voor fokdieren. Hieronder worden ondergebracht: grassen en heide onder natuurbeheer, gele mosterd, phacelia, houtkanten en heggen... Groenten en fruit maken elk 9% uit van het totale bio-areaal. Er wordt ten opzichte van 2010 meer dan 100 hectare of +31,5% aan allerlei groenten extra geteeld. Dalingen doen zich voor bij de akkerbouwgewassen (-14%) zoals maïs, tarwe, haver en non-foodgewassen. Ook het fruitareaal loopt met bijna 4% terug maar dit is van tijdelijke aard aangezien 67 hectare momenteel in het laatste omschakelingsjaar zit. Bij de groenten zal ongeveer 12 hectare omschakelen in 2012.

Tabel 6: evolutie van de biologische arealen per teeltgroep, Vlaanderen, in hectare, 2002-2011

-	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	Evolutie t.o.v. 2010
akkerbouw	805	870	876	794	631	687	768	756	849	731	-14%
bodembedekkers	322	456	526	565	559	596	604	670	698	767	+10%
grasland+boomkweek	1.973	1.559	1.328	1.302	1.463	1.568	1.464	1.419	1.516	2.228	+47%
sierteelt	1	1	1	0	2	1	1	1	7	0	
groenten	348	344	272	296	378	399	385	424	321	422	+31,5%
fruit (incl. noten)	191	201	216	196	234	246	270	389	431	415	-4%
TOTAAL	3.640	3.440	3.219	3.153	3.267	3.497	3.492	3.659	3.822	4.563	+19%
Waarvan omschakeling in	242	453	677	517	293	427	366	597	766	1.354	+77%

Bron: Departement Landbouw en Visserij op basis van Integra / Certisys / Control Union

3 DIERLIJKE PRODUCTIE

De veestapel neemt toe in de biologische veehouderij. In 2011 werden 370.000 biologische dieren gehouden. Het aantal verkochte varkens bedroeg 1.908 dieren (+14%) en ook het aantal verkochte legkippen nam toe met bijna 100.000 stuks (+64%), terwijl het aantal melkkoeien 1.224 bedroeg (+3%). Ook het aantal biologisch gehouden schapen in Vlaanderen groeit (+108%). In vergelijking met de cijfers van Bio Zoekt Boer valt het op dat de stijging van het aantal legkippen, geiten en schapen toe te schrijven is aan 10 nieuw gecertificeerde bedrijven. Bij de varkens gaat het om een toename van de productie bij al gecontroleerde landbouwers.

Tabel 7: evolutie van het aantal biologisch gehouden dieren, Vlaanderen, 2003-2011

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Runderen	2.980	2.384	2.043	1.931	2.090	2.533	2.554	2.676	3.014
<i>Waarvan melkkoeien</i>	1.244	987	897	989	978	1.157	1.132	1.191	1.224
Varkens	1.635	1.994	1.576	2.810	2.002	2.217	2.098	1.672	1.908
Pluimvee	102.767	172.976	175.854	188.340	202.197	205.224	233.804	264.376	357.631
<i>Waarvan legkippen</i>	39.347	48.742	61.164	97.768	104.077	80.234	133.885	140.161	230.464
Schapen	2.196	2.133	3.282	4.304	4.196	3.964	1.972	1.859	3.876
Geiten	1.860	1.285	2.261	2.741	2.925	3.760	2.808	2.292	4.134
Paarden en hertachtigen	82	112	143	136	185	238	231	153	196
Andere	30	0	78	0	17	50	24	20	30
TOTAAL (in aantallen)	111.550	180.884	185.243	200.262	213.612	217.986	243.491	273.748	370.789
TOTAAL excl. Pluimvee	8.783	7.908	9.389	11.922	11.415	12.762	9.687	9.372	13.158
TOTAAL (in GVE)	3.991	3.915	3.853	4.549	4.517	4.874	4.923	4.864	5.898

Bron: Departement Landbouw en Visserij op basis van Integra / Certisys / Control Union

4 ANDERE MARKTDEELNEMERS ONDER CONTROLE

Naast de producenten staan ook de activiteiten van de bereiders, importeurs, verdelers en sommige verkooppunten onder controle. Omdat een marktdeelnemer ook nog onder controle kan staan voor verschillende nevenactiviteiten werden de cijfers ontdudd. In 2011 stonden 539 unieke marktdeelnemers onder controle, exclusief de producenten. Dat is een stijging met 11% ten opzichte van 2010. De toename doet zich voor bij marktdeelnemers die voor meer dan 2 activiteiten gecontroleerd worden. 58 producenten of 21% van alle producenten stonden onder controle voor een andere activiteit dan productie (51 in 2010).

Tabel 8 : aantallen marktdeelnemers onder controle 2008-2011 (exclusief producenten)

Marktactiviteit	Aantal onder controle 2008	Aantal onder controle 2009	Aantal onder controle 2010	Aantal onder controle 2011	Verskil 2010-2011
enkel bereider	236	238	226	226	<->
enkel importeur	18	22	22	20	-2
enkel verdeler	42	58	69	78	+9
enkel verkooppunt	48	47	51	44	-7
combinatie van meerdere activiteiten	118	137	116	171	+55
Totaal	462	502	484	539	+55

Bron : Departement Landbouw en Visserij op basis van Integra / Certisys / Control Union

5 TYPOLOGIE VAN DE BIOLOGISCHE LANDBOUWBEDRIJVEN

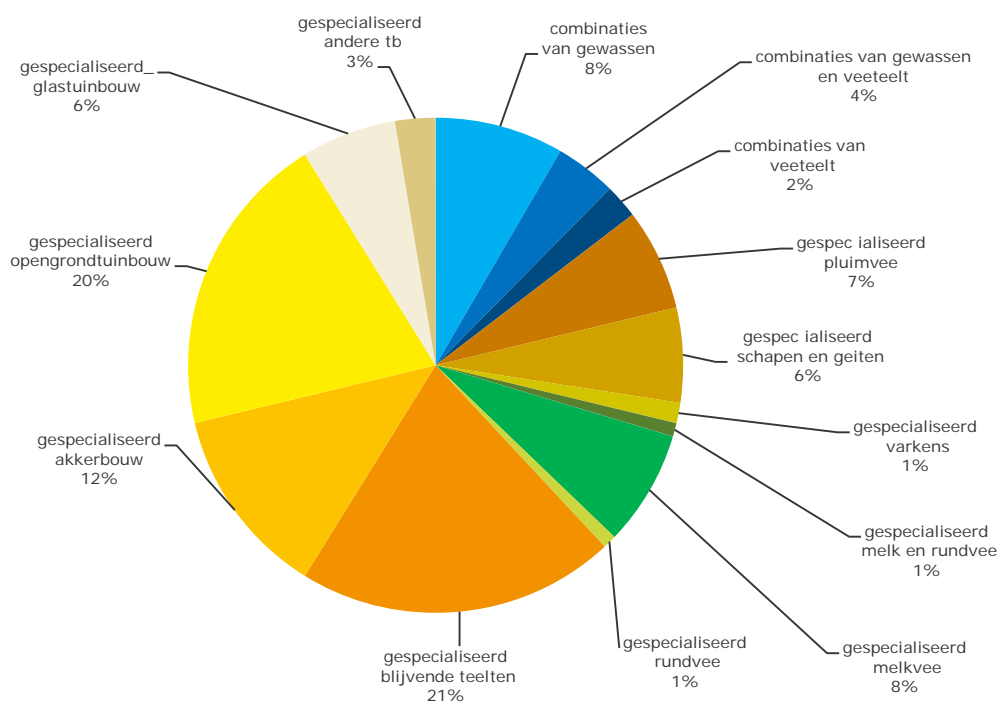
5.1 Definities en methodologie

AMS deelde de biologische landbouwbedrijven in volgens een Europees aanvaarde typologie (Commission Regulation (EC) No 1242/2008 of 8 December 2008 establishing a Community typology for agricultural holdings) die al enkele jaren toegepast wordt voor niet-biobedrijven. Dat betekent concreet dat Europese landbouwbedrijven volgens uniforme definities met elkaar vergeleken kunnen worden wat betreft hun structurele eigenschappen en economische resultaten. Sinds 2010 is er een nieuwe typologie van kracht waarbij de standard output methode (SO) gebruikt wordt als gemeenschappelijke indicator. Voor verdere toelichtingen rond deze materie wordt verwezen naar de publicatie "De Landbouwactiviteit in Vlaamse gemeenten, proeve van typologie" (Danckaert, Lenders, Oeyen, 2009).

5.2 Resultaat

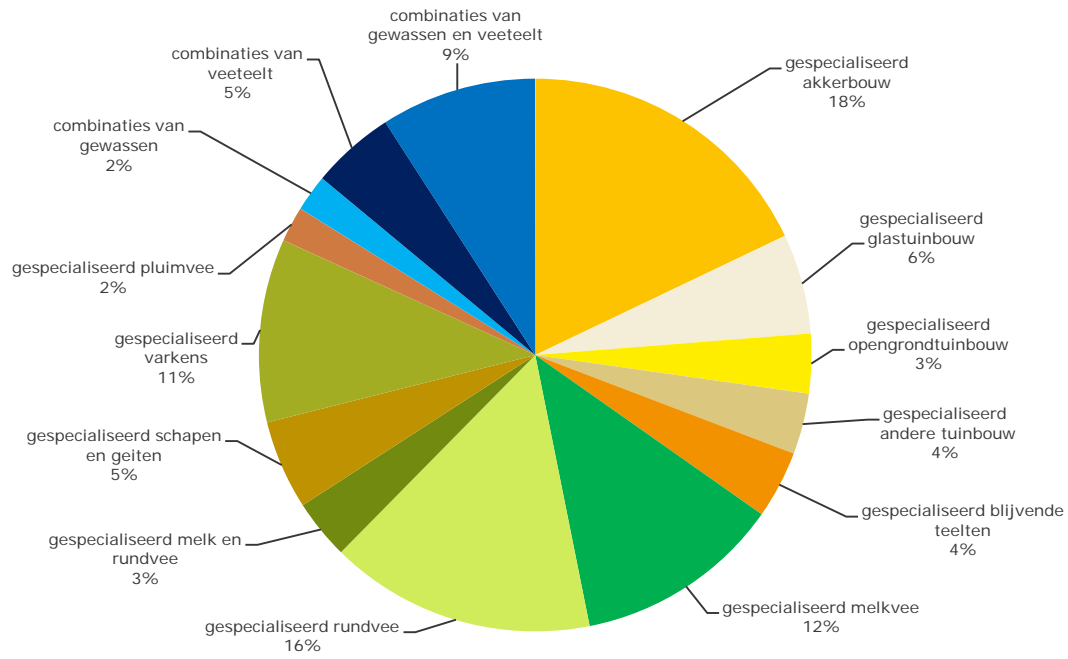
Deze oefening werd uitgevoerd aan de hand van de gegevens uit 2010. Van de 256 biologische bedrijven werden de overwegend gangbare bedrijven in rekening gebracht. 14% van de bedrijven (in blauwe kleuren) is gemengd, 24% is gespecialiseerd in dierlijke productie en 62% in plantaardige productie. De grootste groep zijn de gespecialiseerde blijvende teelten (47 bedrijven) en de gespecialiseerde tuinbouwbedrijven in open grond (45 bedrijven). Figuur 7 geeft dezelfde onderverdeling weer, maar dan voor alle 28.000 land- en tuinbouwbedrijven in Vlaanderen. Hierbij valt op dat gespecialiseerde opengrondtuinbouw en gespecialiseerde blijvende teelten overheersen in de bio met 41%, terwijl dezelfde categorieën in het totaal aantal bedrijven een aandeel van 7% innemen. De helft van het totaal aantal Vlaamse land- en tuinbouwbedrijven zijn gespecialiseerd in melkvee, rundvee en akkerbouw. Bij de biolandbouwbedrijven vertegenwoordigen deze drie categorieën 10% van het totaal aantal biobedrijven.

Figuur 6: bedrijven die meer dan 50% biologisch zijn, onderverdeeld naar typologie, 2010

Bron: Departement Landbouw en Visserij

Figuur 7 : alle Vlaamse landbouwbedrijven onderverdeeld naar typologie, 2010

Bron : Departement Landbouw en Visserij

3. EVOLUTIE VAN DE PRIJZEN

1 MELK

In 2011 bleef de gangbare melkprijs heel het jaar door op een niveau van 35 euro per 100 liter. De Europese voorschotmelkprijs vertoonde een gemiddelde stijging met 12% in vergelijking met 2010 (Landbouwleven). De gangbare melkprijs lag onder het Europees gemiddelde, dat 36,97 euro per 100 liter bedroeg. Ook de biologische melkprijs veranderde niet noemenswaardig maar eindigt het jaar wel met een prijs van 38,5 euro per 100 liter en kent al sinds 2009 een voortschrijdende groei. Juni en juli waren de slechtste maanden, met een prijs van 36 euro per 100 liter. Op dat moment bedroeg de kloof tussen beide melksoorten 5 euro, tegen november was dat reeds 10 euro. De Vlaamse bio-melkveehouders produceerden samen 6 miljoen liter melk.

Figuur 8: evolutie van de gangbare (Milcobel) en biologische melkprijs (Biomelk Vlaanderen), 2002-2011, België, euro per 100 liter.

Bron: ABS – Drietandmagazine. Gangbare prijs: Milcobel

2 GROENTEN EN FRUIT

De verkoopprijzen voor biologische groenten en fruit zijn afkomstig van veiling Coöbra (fusie van Brava en Greenpartners), waarbij momenteel een 60-tal biologische telers aangesloten zijn. Coöbra zorgde voor een omzet van 105 miljoen euro met een aandeel van 6% voor bio is en er ligt een intentieverklaring op tafel om ook een samenwerking aan te gaan met de Mechelse Veilingen. De groenteprijzen kenden in 2011 over het algemeen een forse daling van gemiddeld 25% ten opzichte van dezelfde periode het jaar ervoor. De grootste dalingen zijn te vinden in de serregroenten. Bij de groenten in open lucht was die iets minder uitgesproken. Uit de grafieken blijkt ook dat er teelten zijn zoals wortelen die voor de biolandbouwer niet noodzakelijk een meerprijs opleveren.

2.1 Witloof

De gangbare witloofprijzen (vollegrond) schommelen tussen 0,5 euro en 1,5 euro per kg. In 2011 klommen de witloofprijzen omhoog en ze kwamen in het najaar net boven 1,5 euro per kg uit. De prijzen voor biologische witloof liggen tussen 1,5 en 3 euro. In november bereikten de bio-prijzen net als de gangbare hun hoogste niveau. De stijging van de witloofprijzen is het gevolg van een droog voorjaar, waardoor voor de helft minder (vollegrond)witloof geteeld werd als in een normaal jaar. Sinds juli 2011 is hydrocultuur van witloof ook toegelaten in de biologische landbouw.

Figuur 9: evolutie van de prijzen voor gangbare en biologische witloof, 2008-2011, in euro per kg

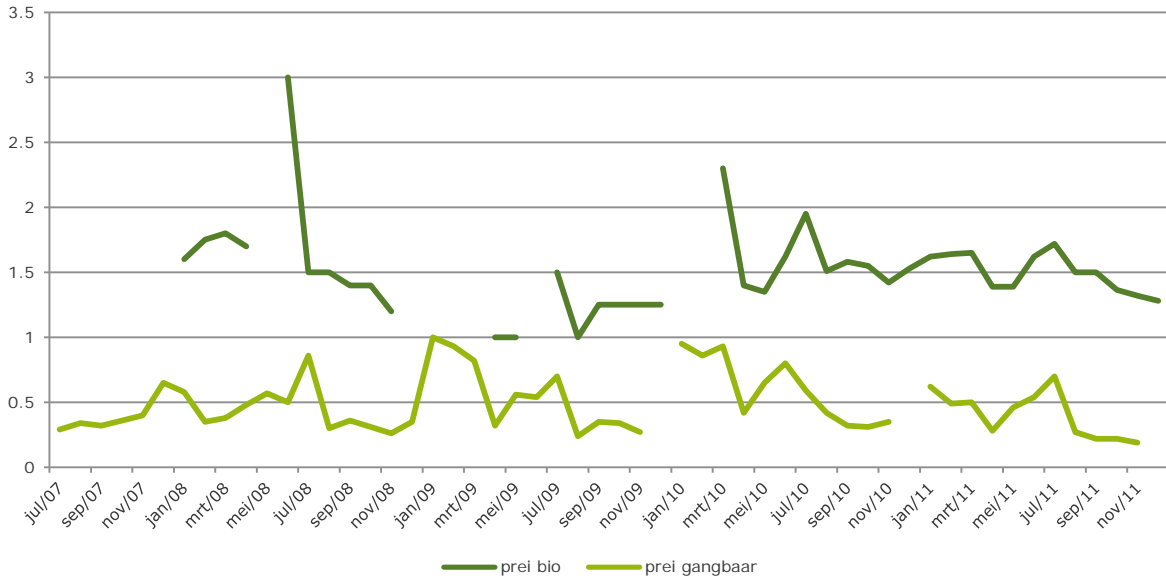

Bron: Veiling Coöbra

2.2 Prei

De prijs van gangbare prei kende in 2011 een dalend verloop en zakte van 0,6 euro per kg naar amper 0,2 euro per kg. De daling is ook waarneembaar voor biologische prei, al is die niet zo extreem. In november 2011 bedroeg de prijs 1,3 euro per kg terwijl dat in januari nog 1,6 euro per kg was. De Europese telers hebben in het voorjaar maatregelen genomen tegen de vorst en brachten grotere volumes kwalitatief goede prei op de markt. Het grotere aanbod deed de prijzen dalen.

Figuur 10: evolutie van de prijs van gangbare en biologische prei, 2008-2011, in euro per kg

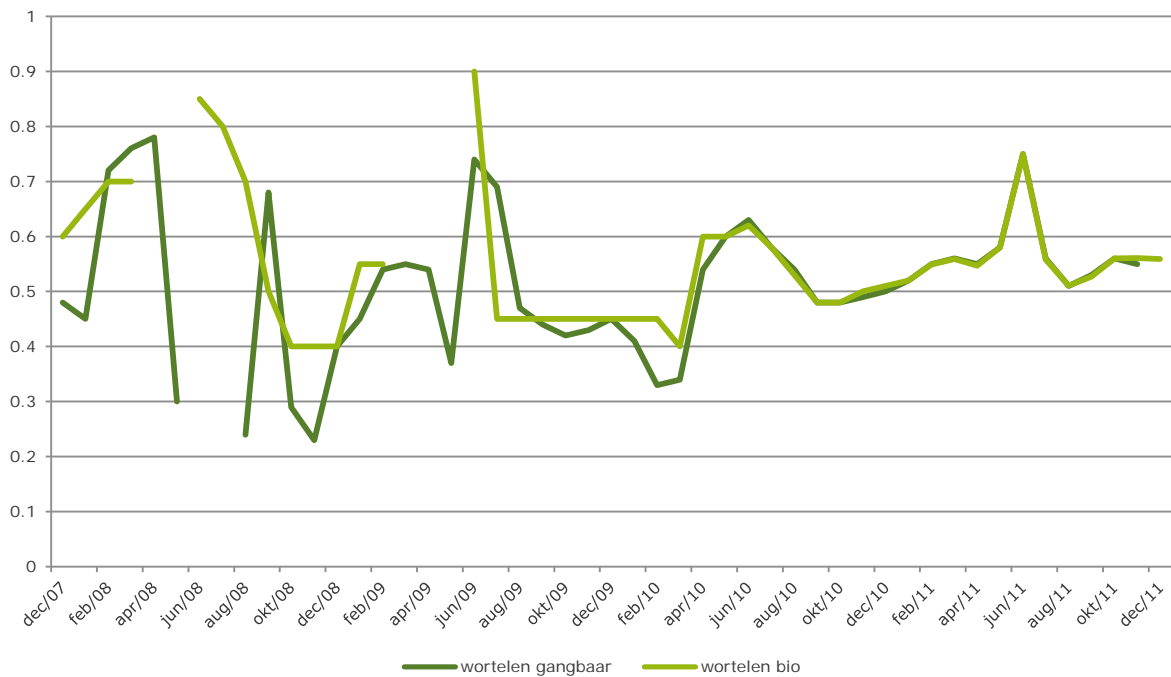

Bron: Veiling Coöbra

2.3 Wortelen

In tegenstelling tot prei en witloof, vallen de prijzen voor gangbare en biologische wortelen samen. De prijs piekte in juni met 0,75 euro per kg om daarna terug te dalen tot 0,5 euro per kg. Voor wortelen ontvangt de teler dus geen meerprijs omdat hij die biologisch teelt.

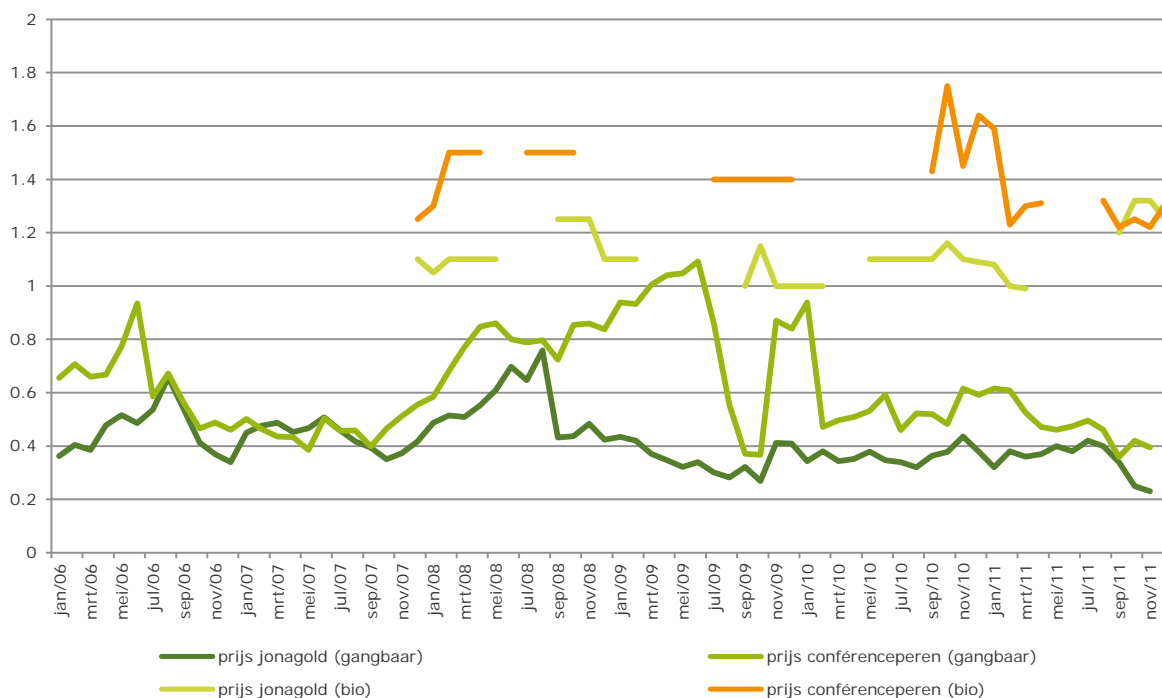
Figuur 11: evolutie van de gangbare en biologische prijs van wortelen, 2008-2011, in euro per kg

Bron: Veiling Coöbra

2.4 Fruit

Figuur 12: evolutie van de prijs voor gangbare appels en peren en biologische appels en peren, 2008-2011, in euro per kg.

Bron: Veiling Coöbra

Bovenstaande grafiek geeft de prijzen weer van gangbare en biologische appels en peren. De twee onderste lijnen geven het verloop weer van gangbaar fruit. De gangbare appel en peer kenden in 2011 hun laagste prijsniveau sinds jaren, met 0,2 euro / kg in oktober voor de Jonagold en 0,4 euro / kg voor de Conférence peer. Door het mooie voorjaar viel de oogst vroeg in 2011 en een ruim internationaal aanbod aan fruit van goede kwaliteit veroorzaakte de waargenomen prijsdalingen. De biopeer kende een stabiel jaar met prijzen die 1,2 tot 1,3 euro per kg bedroegen. De prijs van de biologische Jonagold steeg daarentegen sterk, van 1 euro per kg in januari tot 1,3 euro per kg in het najaar. Door de hagelschade op diverse biologische fruitbedrijven lag het totaal aanbod van Vlaamse bio appels en peren een stuk lager wat ook de prijsstijging verklaart.

4. OVERHEIDSUITGAVEN VOOR DE BIOLOGISCHE LANDBOUWSECTOR 2011

1 SAMENVATTING

AMS maakte opnieuw een overzicht van de financiële inspanningen van de overheid ten behoeve van de biosector. Hierbij werden ze ingedeeld volgens de hefboomstructuur van het strategisch plan 2008-2012. De cijfers zijn betalingen die binnen het kalenderjaar 2011 gebeurd zijn. De totale betalingen kenden een stijging van +5,6%.

Tabel 9: overzicht van de betalingen voor de biologische landbouw, opgedeeld naar doelstelling in het strategisch plan, 2009-2011, Vlaanderen

Strategische doelstelling	Totale uitgave 2009 (in euro)	Totale uitgave 2010 (in euro)	Totale uitgave 2011 (in euro)
Hefboom 1 – Keten- en marktontwikkeling	791.680	731.600	655.941
Hefboom 2 – Biologische productie	992.155	1.055.776	1.170.959
Hefboom 3 – Verhogen van de rendabiliteit	0	0	0
Hefboom 4 – Onderzoek- en kennisuitwisseling	596.658	659.664	785.248
Hefboom 5 – Communicatie en draagvlak	577.333	503.755	504.576
Hefboom 6 – Verbreding van beleid	20.700	0	0
TOTAAL	2.978.526	2.950.795	3.116.725

Bron: Beleidsdomein Landbouw en Visserij

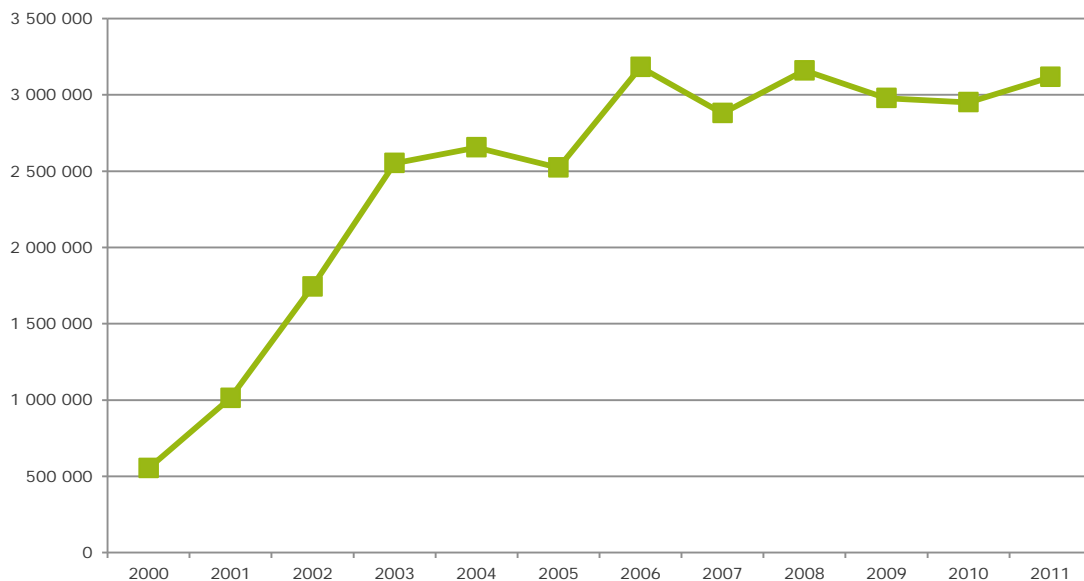
In 2011 vertoonden de hefbomen een stijging met uitzondering van de keten- en marktwerking. Reden hiervoor is een reeks betalingen voorzien voor 2011 die naar 2012 werden geschoven. In totaal ging 3,1 miljoen euro aan overheidsgeld naar de biologische landbouwsector. Hefboom 1 omvat de werkingssubsidie voor BioForum Vlaanderen en communicatiemiddelen voor de korte keten. De werking van BioForum Vlaanderen beïnvloedt echter alle hefbomen uit het Strategisch Plan.

In de tweede hefboom is een stijging op te merken door een toename van 28% van de uitgaven hectaresteen, die 900.000 euro bedragen. Verder kunnen landbouwers die aangesloten zijn bij een controleorganisatie van een directe korting op hun controlekosten. 70% wordt door Vlaanderen gefinancierd en 30% door de EU. In totaal gaat het om 123.765 euro. Daarnaast krijgt het controleorgaan een facultatieve subsidie die bepaalde kosten dekt.

De betalingen voor het onderzoek kenden een stijging van 19% en bedroegen 785.248 euro.

Jaarlijks gaat ongeveer een half miljoen euro naar de vierde hefboom: communicatie, promotie en draagvlakverbreding. Reclamecampagnes, de Bioweeken, vormingsprojecten zetten de voordelen van bioproducten in de verf. De Europese Commissie wees in 2011 aan Vlaanderen een budget van 1.359.000 euro toe gespreid over drie jaren voor een nieuwe promotiecampagne, met een Europese cofinanciering van 50%.

Figuur 13: evolutie van de overheidsuitgaven 2000-2011 (excl. Indirect IWT onderzoek), Vlaanderen, euro, 2000-2011

Bron: Departement Landbouw en Visserij

2 ONDERZOEK

Onderzoek en kennisuitwisseling zijn in het Strategisch Plan Biologische Landbouw 2008-2012 een belangrijke hefboom voor de verdere ontwikkeling van de biologische landbouw in Vlaanderen. Het faciliteren van een betere organisatie en samenwerking binnen het onderzoekslandschap wordt als basis gezien om te komen tot meer onderzoek en een betere kennisuitwisseling.

Om een betere coördinatie, samenwerking en aansturing van het onderzoek en de kennisuitwisseling voor biologische landbouw mogelijk te maken, werd met de financiële steun van het Strategisch Plan Biologische Landbouw een aanzet gegeven tot het oprichten van 3 netwerken: NOBL (2007), CCBT (2010) en biobedrijfsnetwerken (2009), elk met hun specifieke taken en doelstellingen gericht naar verschillende doelgroepen.

Jaarlijks beschikt CCBT over een toelage van de Vlaamse Overheid (160.000 euro) die deels voor de werking en deels voor het financieren van kleine, vraaggestuurde onderzoeksprojecten dient. Binnen dit kader werden in 2011 acht onderzoeksprojecten ondersteund, waarvoor 97.681 euro aan steun uitgegeven is. Daarnaast werd in 2011 70.000 euro extra toegekend aan CCBT voor de subsidiëring van projecten rond voorlichting. Vijf praktijkcentra werkten hiermee in 2011 aan specifieke voorlichtingsacties voor de biologische landbouw.

Bij het zoeken naar een efficiënt gebruik van middelen voor onderzoek en kennisuitwisseling wordt meer en meer ook over de grenzen heen gekeken. Drie Vlaamse onderzoeksinstituten krijgen met steun vanuit de Vlaamse overheid de kans om onderzoek uit te voeren binnen internationale consortia vanuit het COREOrganic II ERAnet. COREOrganic II is een Europees transnationaal netwerk waar nationale budgetten worden samengebracht voor transnationale financiering van onderzoek voor de biologische landbouw en voeding. Bovendien wordt samen met Nederland gezocht naar mogelijkheden om de uitwisseling en verspreiding van kennis uit onderzoek op elkaar af te stemmen en samen te laten plaatsvinden.

Het onderzoek opgenomen in het rapport betreft projecten die met overheidsmiddelen gefinancierd werden, en die uitsluitend betrekking hebben op verbeteringen en ontwikkelingen in de biologische landbouwsector. Het betreft specifieke IWT-projecten, onderzoek dat door het departement landbouw (ADLO) gefinancierd wordt, onderzoek gefinancierd met ILVO-middelen komende van de overheid, en de projecten die via het CCBT worden

ondersteund. De uitgaven worden dus bekeken naar financieringsbron. Met de verdere verdeling van deze middelen naar de uitvoerders toe wordt geen rekening gehouden. Doctoraatsonderzoeken en onderzoek dat betoelaagd wordt vanuit eigen vermogens, de privésector of met uitsluitend Europese middelen worden buiten beschouwing gehouden vermits het de bedoeling is om de inspanningen van de overheid op te meten.

In tegenstelling tot vorige jaren werd een groot deel indirect IWT-onderzoek niet meegenomen in de uitgavencijfers om een correcter beeld te krijgen op de uitgaven. De IWT-projecten die vroeger wel meegenomen werden, zijn projecten waarvan de resultaten zowel toepasbaar zijn in de biologische landbouw als in de gangbare, maar niet uitgevoerd worden onder biologische condities en dus niet specifiek gericht en vertaald worden naar de biologische landbouw. Omwille van deze reden werd beslist om deze projecten niet meer in het onderzoek voor biologische landbouw mee te rekenen.

De overheid besteedde 664.000 euro aan onderzoeksprojecten inclusief de dotatie voor Inagro. In 2011 onderging het POVLT Beitem een belangrijke wijziging. Zeven vzw's op de campus van het POVLT, waaronder PCBT, werden samen met de provinciale werking ondergebracht in één nieuwe organisatie die de naam 'Inagro' meekreeg. In die nieuwe organisatie gaat PCBT volledig over in de afdeling 'biologische productie' (Inagro-Bio) zodat ook de biowerking in de toekomst verzekerd blijft. De overheid financierde Inagro-Bio ten belope van 105.877 euro.

Het Departement Landbouw en Visserij zorgde zelf voor een financiële inbreng in enkele projecten voor een totaal van 168.155 euro(exclusief de middelen voor CCBT). Het opgesomde onderzoek heeft betrekking op het verbeteren van de productie/rendabiliteit door het zoeken naar een betere bodemkwaliteit en alternatieve bestrijdingsmiddelen. De vierde hefboom uit het Strategisch Plan omvat naast het onderzoek ook nog middelen voor de werking van NOBL, het lidmaatschap IFOAM en de subsidie voor de biobedrijfsnetwerken.

Tabel 10: betalingen voor de diverse onderzoeksprojecten voor de biologische sector met overheidsmiddelen per financierder, 2011, Vlaanderen

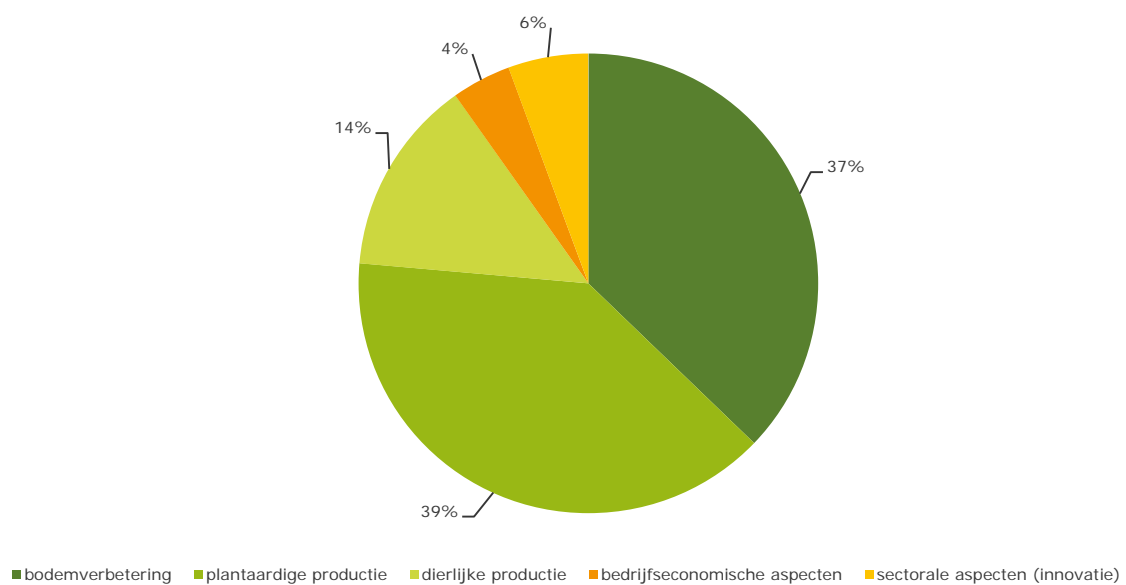
Financieringsbron	Besteding (in euro)
IWT	248.250 euro
Dep. Landbouw (ADLO)	168.155 euro
CCBT (*)	97.681 euro
ILVO	44.486 euro
INAGRO-Bio	105.877 euro
Totaal	664.449 euro

(*) : door ADLO gefinancierd

Bron: Departement Landbouw en Visserij

De uitgaven kunnen ook onderverdeeld worden naar de verschillende thema's uit de bio-onderzoeksagenda: bodemverbetering, plantaardige productie, dierlijke productie, bedrijfseconomische en sectorale aspecten. Drie vierde van de middelen komt terecht bij de thema's bodemverbetering en plantaardige productie. Al jaren wordt verregaand onderzoek gevoerd op het vlak van alternatieve gewasbeschermingstechnieken. 14% van de uitgaven wordt besteed aan onderzoek voor de biologische dierlijke productie. Hieronder valt dierenwelzijn, mineralenbenutting in veevoeders, bestrijding van dierenziektes. De overige 10% wordt besteed aan projecten die gericht zijn op bedrijfsbeheer en de innovatieve rol van biolandbouw.

Figuur 14: verdeling van de uitgaven onderzoek over de verschillende thema's, 2011, Vlaanderen.

Bron: Departement Landbouw en Visserij

3 HECTARESTEUN VOOR BIOLANDBOUWERS

3.1 Eigenschappen

De hectaresteen bestaat uit een premie voor omschakeling en uit een permanente premie. De eerste premie compenseert het geleden inkomensverlies tijdens de omschakelingsperiode terwijl de permanente premie een stimulus is zodat de biolandbouwer de productiemethode zou blijven handhaven. De modaliteiten binnen de EU zijn sterk gedifferentieerd. De hoogte van de steunbedragen verschilt sterk tussen de groepen, naargelang de specifieke behoeften in elk land. In Vlaanderen is de steun heel toegankelijk. Zo goed als alle bioboeren komen in aanmerking voor steun, omdat de steun niet gekoppeld is aan een minimum-areaal of een minimum-bedrijfs grootte. Ook gefaseerd en gedeeltelijk omschakelen is toegelaten, wat inhoudt dat de landbouwer niet meteen zijn volledige bedrijf moet omschakelen maar stapsgewijs te werk kan gaan. In Duitsland is het in één keer volledig omschakelen bijvoorbeeld wel een voorwaarde om hectaresteen te kunnen krijgen.

De hectaresteen voor omschakeling in België (en Vlaanderen) is één van de hoogste van Europa volgens een studie door de Europese Commissie besteld, waarin de hectaresteen aan alle lidstaten onderling werd vergeleken (Schwarz, Nieberg, Sanders, 2010). Vooral de omschakeling van grasland geniet een zeer hoge steun waar België Europees koploper is. In de eerste twee jaar krijgt een Vlaamse landbouwer in omschakeling 450 euro per hectare. In jaren 3, 4 en 5 is dat 150 euro per hectare en de permanente premie (vanaf het zesde jaar) bedraagt 120 euro per hectare. Ook voor de omschakeling van groenten en fruit is ons land koploper met bedragen per hectare tussen 700 euro en 1000 euro voor de omschakeling van groenten. Bij de vergelijking met de permanente premie zit Vlaanderen op het gemiddelde. Voor het grasland werden de premies verhoogd in 2005. Vanaf het zesde jaar kan de landbouwer een nieuwe verbintenis voor 5 jaar afsluiten.

De hectaresteen is cumuleerbaar met sommige agromilieumaatregelen. Deze betalingen heten "on top" payments want de financiering door Europa is geplafonneerd tot 600 euro per hectare voor eenjarige gewassen, 900 euro per hectare voor gespecialiseerde blijvende teelten en 450 euro per hectare voor andere vormen van grondgebruik. Dat betekent dat Vlaanderen zelf middelen moet bijleggen als het gecumuleerd bedrag van de premies boven dit plafond uitkomt.

Tabel 11: schema hectaresteen Vlaanderen (PDPO II), bedragen in euro per hectare

-	Bijkomende differentiatie	In omschakeling		Permanente premie
		1-2 jaren	3-5 jaren	
eenjarige gewassen	-	600	360	240
grasland	-	450	150	120
groenten	<= 2,5 ha	1000	800	495
	>= 2,5 ha	1000	700	380
serregewassen	-	1650	990	790
fruit	-	900	Jaar 3: 900 Jaren 4 en 5: 620	555

Bron: Beleidsdomein Landbouw en Visserij

3.2 Cijfers 2011

Landbouwers krijgen elk jaar tot 21 april de kans om een aanvraag in te dienen. De betaling gebeurt dan het voorjaar daarop. In 2011 werden aldus de aanvragen van 2010 uitbetaald. 206 van de 256 geregistreerde biologische producenten kwamen in aanmerking voor de premie. Dat is 80% van alle biolandbouwers. 50 producenten deden geen aanvraag. Instappers moeten zich bij het afsluiten van de verbintenis onmiddellijk voor 5 jaar engageren tot het toepassen van de biologische productiemethode, wat een struikelblok kan zijn bij landbouwers die nog twijfelen. Andere redenen om niet van de premie te kunnen genieten:

- De producent vraagt steun aan voor milieumaatregelen die niet cumuleerbaar zijn met de hectaresteen

- Percelen die na 21 april (afsluiting campagne) aangemeld zijn kunnen pas in het volgend campagnejaar in aanmerking komen voor hectaresteu.
- De landbouwer geeft bewust niet al zijn percelen aan bij de verzamelaanvraag. Wanneer een veehouder onbegraasde percelen heeft kan hij ervoor kiezen om ze niet aan te geven omdat hij weet dat hij met een veebezetting zal zitten die lager is dan 1,6 GVE per hectare. Deze percelen worden niet in aanmerking genomen voor de berekening van de premie.
- Producenten met kruiden in pot.

Er werd voor 899.825 euro aan hectaresteu uitbetaald in 2011 (campagnejaar 2010) inclusief de verrekening van nabetalings en recuperaties. Het bedrag van de uitbetaalde hectaresteu ligt 28% hoger ten opzichte van 2010 (campagnejaar 2009). Dat gebeurde voor een totaal van 3.054 hectares. Oorzaken voor deze grote stijging van de betalingen is een toename van het areaal dat in aanmerking komt voor hectaresteu. Dat ligt 14% hoger dan vorig jaar.

Tabel 12: verdeling van de uitbetaalde hectaresteu over de teeltgroepen en de steungroepen, campagnejaar 2010, in euro per hectare

subsidiebedrag per teeltgroep	omschakeling (1)	bio (2)	bio 5+ (3)	Totalen per teeltgroep
eenjarige akkerbouw- en ruwvoederteelten	129.805	23.261	102.763	255.830
grasland, natuurlijke begroeiing	115.896	23.996	122.809	262.701
eenjarige groenteteelten	17.399	23.086	43.115	142.115
		5.479	53.036	
Beschutte teelten	2.525	2.204	9.366	14.095
meerjarige groente- en fruitteelten	108.208	17.934	98.943	225.084
Totalen per steunperiode	373.833	95.960	430.032	899.825

Bron: Departement Landbouw en Visserij op basis van cijfers Agentschap Landbouw en Visserij

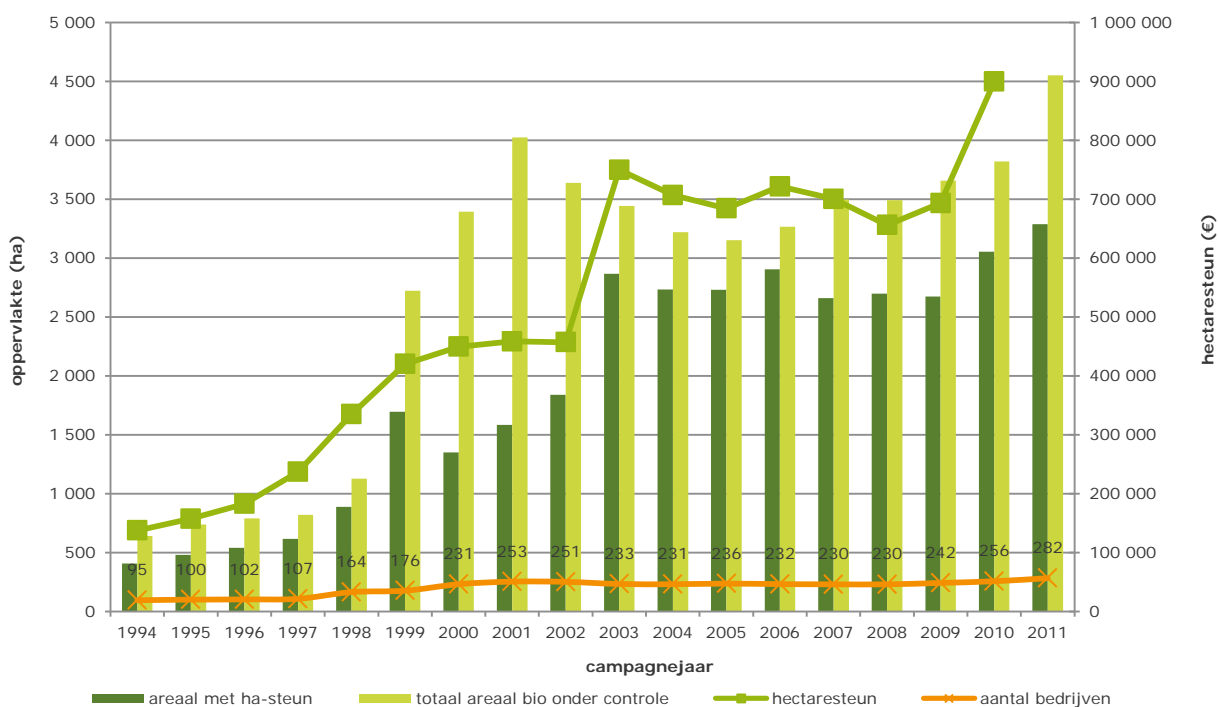
- (1) eerste twee jaar, eerste drie jaar voor de fruitteelt
 (2) 3e tot 5e jaar, 4de en 5de jaar voor de fruitteelt
 (3) Vanaf het 6de jaar.

Een detail van de betalingen per teeltgroep en per steungroep geeft meer duiding. Het zwaartepunt lag in 2011 duidelijk op de permanente premie, die 48% van de totale hectaresteu vertegenwoordigt. Het mag duidelijk zijn dat deze categorie budgettair verder zal toenemen omdat het aantal blijvende bioboeren ook steeds maar toeneemt. De betalingen voor de omschakelingsjaren nemen een aandeel van 41% in de hectaresteu in. Hoewel het in absolute cijfers om weinig landbouwers gaat, worden ze ondersteund tegen een hoger tarief omdat de financiële lasten in die periode het zwaarst zijn. De resterende 11% gaat naar landbouwers die in hun derde, vierde en vijfde jaar na omschakeling zitten.

Per teeltgroep bekeken nemen grasland, eenjarige akkerbouw- en ruwvoederteelten en meerjarige groente- en fruitteelten een nagenoeg gelijk aandeel in de uitgaven waardoor sprake is van een vrij evenwichtige verdeling. Betalingen voor beschutte teelten (groenten, kruiden, sierteelt) nemen 1,5% van de totale betalingen in.

Zowel de nieuwe instappers als de teeltsoort waarvoor de aanvraag wordt ingediend spelen een rol bij de toename van de uitgaven hectaresteu. Bij een vergelijking met de uitgavencijfers van 2010 valt op dat de toename ligt in de omschakelingspremie voor groenten en fruit (67.000 euro meer betalingen) en voor de omschakeling van akkerbouw- en ruwvoederteelten (75.000 euro meer betalingen). Verder zijn ook de betalingen voor grasland na de omschakelingsjaren toegenomen (28.000 euro).

Tabel 13: evolutie van het aantal producenten onder controle, het areaal onder controle, het areaal met steun (*) (aflezen op linker-as) en de betalingen hectaresteen (aflezen op rechter-as), per campagnejaar, Vlaanderen, campagnejaar 1994-2011

Bron: Beleidsdomein Landbouw en Visserij
 (*) voorlopig cijfer

4 RECHTSTREEKSE STEUN

Via het Europees Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) wordt steun verleend in het kader van diverse Europese steunregelingen. Deze steunregelingen kunnen opgedeeld worden in twee belangrijke groepen, met name de betalingen die gebeuren in het kader van de directe inkomensondersteuning (pijler I van het GLB) en deze die gebeuren in het kader van de indirecte steun, met name inzake plattelandsontwikkeling (PDPO) (pijler II van het GLB). De rechtstreekse steun is in grote mate ontkoppeld door de introductie van de bedrijfstoelage. De bedrijfstoelage is in Vlaanderen individueel bepaald op basis van de historische steun die de landbouwer ontvangen heeft tijdens een referentieperiode of op basis van de historische productie van de landbouwer. De bedrijfstoelage bestaat uit en wordt toegekend via een aantal toeslagrechten met elk een bepaalde waarde: gewone toeslagrechten (GTR), en speciale toeslagrechten (STR).

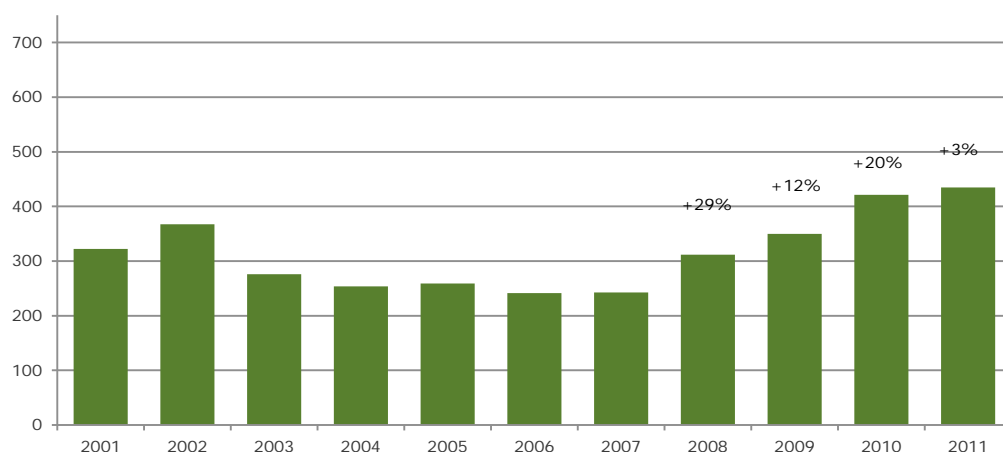
De biolandbouwers ontvingen naast de bio-specifieke steun (Tabel 12) ook nog rechtstreekse steun (uit Pijler I). Uit de cijfers van het Agentschap Landbouw en Visserij (ALV) blijkt dat 103 biolandbouwers (op een resultaat van 281 biolandbouwers) 968.797 euro aan toeslagrechten (gewone + speciale toeslagrechten) uitbetaald kregen in 2010. Gemiddeld gezien kregen de bedrijven die toeslagrechten uitbetaald kregen in 2010 een bedrag van 9.406 euro aan toeslagrechten. (ALV databank op 09/09/2011). In 2010 zijn in Vlaanderen de slachtpremie kalveren (SK) en de zoogkoeienpremie (ZK) nog gekoppeld. Twaalf van 281 biolandbouwers ontvingen in 2010 de zoogkoeienpremie met een totale waarde van 33.863 euro. Dit komt neer op een gemiddelde zoogkoeienpremie van 2.822 euro per bedrijf. De biolandbouwers ontvingen in 2010 geen slachtpremie kalveren.

5. CONSUMPTIE EN DISTRIBUTIE VAN BIOLOGISCHE PRODUCTEN IN 2011

1 MARKTOMVANG

De bestedingen van de Belgische gezinnen aan biologische producten, opgemeten door GfK Panelservices Benelux, bedroegen vorig jaar ruim 435 miljoen euro. De biobestedingen kwamen hiermee 3% hoger dan het jaar ervoor. Deze stijging wordt verklaard door meer aankopen waardoor het bestede bedrag per gezin toenam. Het aantal biokopers bleef quasi stabiel op 89 op 100. De biomarkt tekent na drie jaar van stevige groei nu een kleinere groei op. Het marktaandeel bio bedroeg 1,4% en omvat zowel voedings- als niet-voedingsproducten.

Figuur 15: totale besteding aan biologische producten door de Belgische gezinnen, miljoen euro, 2001-2011

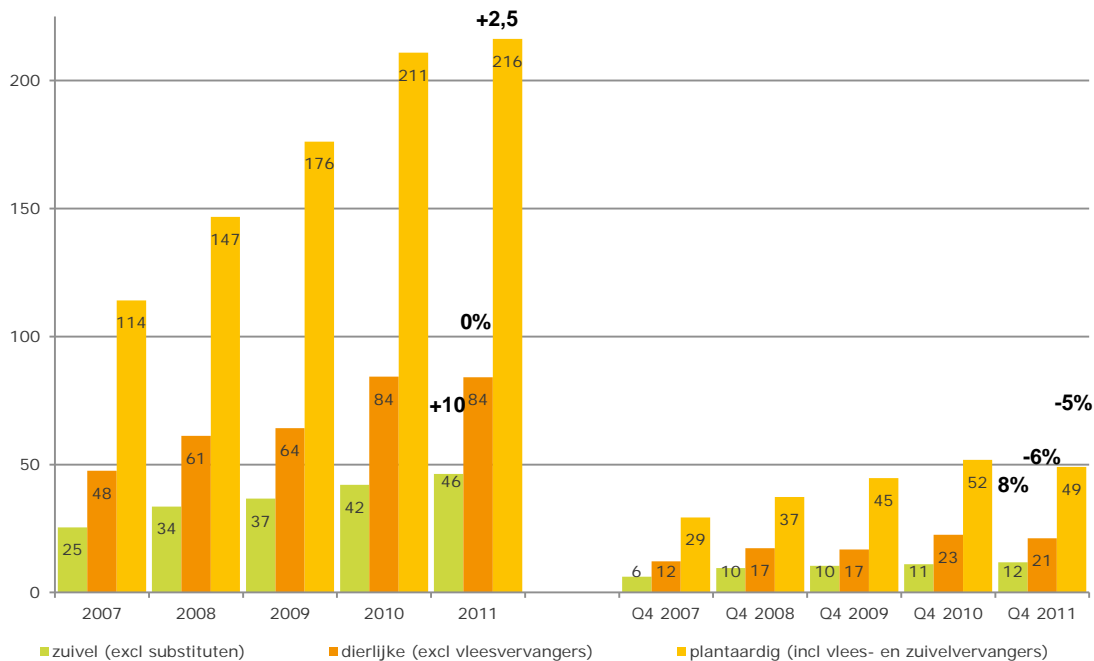
* voeding (vers, diepvries en kruidenierswaren), drogmetica en non-food.

Bron: GfK Panelservices Benelux

VLAM volgt binnen de overeenkomst met GfK PanelServices Benelux de verse voeding (inclusief diepvries en enkele kruidenierswaren zoals ontbijtgranen, rijst, droge deegwaren en koekjes) op. De cijfers verder in deze tekst hebben enkel betrekking op deze uitgebreide verscategorie.

De groei van de verscategorieën vertraagde in de eerste drie kwartalen van 2011. In het vierde kwartaal daalden de biobestedingen zelfs met 5%. Op jaarbasis was er nog wel een groei van 3%. De daling in het vierde kwartaal was vooral te wijten aan een dalend kopersaantal bij vlees en een lager gekocht volume bij plantaardige producten. Biozuivel tekende in het vierde kwartaal wel een plus op en groeide verder door. De grootste biocategorie, deze van de plantaardige voeding, kwam vorig jaar uit op 216 miljoen euro. De besteding van biologisch vlees en andere dierlijke voeding stabiliseerde op 84 miljoen euro. De zuivelcategorie groeide vorig jaar van 42 naar 46 miljoen euro.

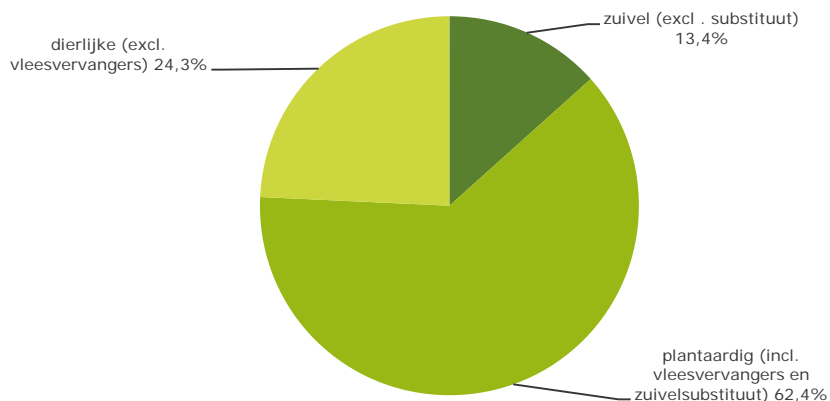
Figuur 16: bestedingen biovoeding in België per categorie, in miljoen euro, 2007-2011

Bron: GfK PanelServices Benelux

De biobesteding bestaat voor ruim 62% uit plantaardige producten. Zuivel neemt 13,4% voor zijn rekening en andere dierlijke producten iets meer dan 24%. Deze aandelen blijven over de jaren heen vrij stabiel. Bij de gangbare producten zijn dierlijke producten relatief belangrijker dan bij bio. Bij het gangbare hebben de plantaardige en de dierlijke voeding bijna een gelijk aandeel in de gezinsbestedingen namelijk respectievelijk 44% en 41%. Zuivel neemt in het gangbare een iets hoger aandeel in dan bij bio namelijk 15%. Ook hier blijven de verhoudingen stabiel over de jaren heen.

Figuur 17: aandeel per categorie binnen verse biovoeding in België, 2011

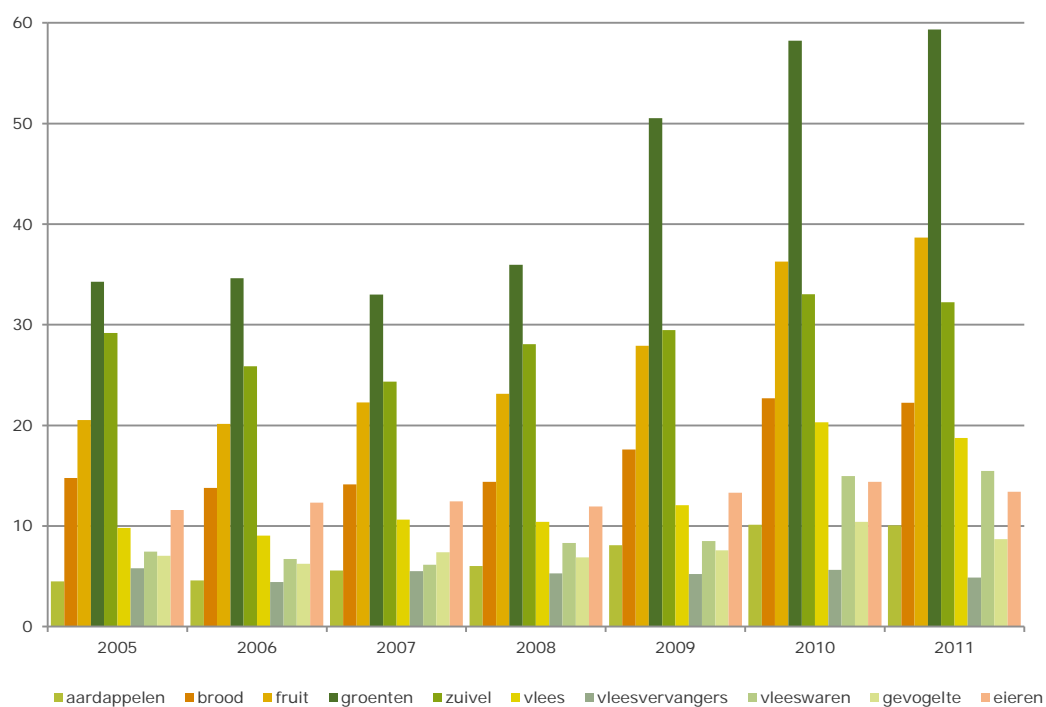
Bron: GfK Panelservices Benelux

2 CONSUMENTENPROFIEL

Het aantal kopers dat op jaarbasis minstens eenmaal een bioproduct kocht, bedroeg vorig jaar 89% van de Belgische bevolking. Dit is een stabilisatie ten opzichte van 2010. Zo'n 18% van de Belgen zijn frequente biokopers. De frequente biokoper koopt minstens eenmaal om de 10 dagen bio. Deze groep staat in voor 77% van alle biobestedingen en bleef vorig jaar stabiel. Binnen de productgroepen zijn er grote verschillen in kopersaantallen. De kopersgroep van biogroenten is met bijna 60% veruit de belangrijkste en kende vorig jaar nog een groei. De tweede belangrijkste kopersgroep is fruit met 39%. Op de derde plaats komt zuivel met 32 kopers op honderd. Dit aantal stagneert de laatste jaren. De biobroodkopers komen met 22% op de vierde plaats.

De biovleeskopers waren samen met de vleeswaren en de aardappelen de sterkste groeiers. Hun aantallen verdubbelden sinds 2005. Vorig jaar stabiliseerden de kopersaantallen voor deze categorieën. Een stabiele kopersgroep is deze van bio-eieren op de zevende plaats met 13 à 14%. De kopers van biogevogelte zijn met 9% een kleinere kopersgroep. Het rijtje wordt gesloten door de biovleesvervangers met zo'n 5%.

Figuur 18: percentage kopers van enkele bio verscategorieën in België, 2011, België

Bron: GfK PanelServices Benelux

In absolute cijfers zijn de welgestelde gezinnen met kinderen en de welgestelde gepensioneerden de belangrijkste groep biokopers. Met "welgesteld" wordt een gezinsinkomensgrens bedoeld van 1.700 euro netto voor een gewoon gezin en 1.300 euro netto voor een gepensioneerde. Samen zijn zij verantwoordelijk voor ruim de helft van de biobesteding terwijl zij zo'n 43% van de bevolking uitmaken. Er is evenwel bij de welgestelde gezinnen met kinderen zeker nog potentieel omdat deze groep met een marktaandeel van 1,4% onder het gemiddelde van 1,8% zit. Huishoudens met kinderen met een beperkt inkomen hebben een laag marktaandeel maar zijn aan een inhaalbeweging bezig.

De grootste stijging qua marktaandeel vinden we bij de alleenstaanden ouder dan 40 jaar, de welgestelde gepensioneerden en de tweeverdieners. De jonge alleenstaanden (<40j) zijn wat ondervetegenwoordigd maar

het zijn het wel intensieve biokopers. Het marktaandeel bij deze groep piekte in 2008 boven de 3,5% maar viel daarna sterk terug.

Tabel 14: marktaandeel bio per levensfase in België, in procentueel aandeel bio in totale voedingsbesteding, 2007-2011

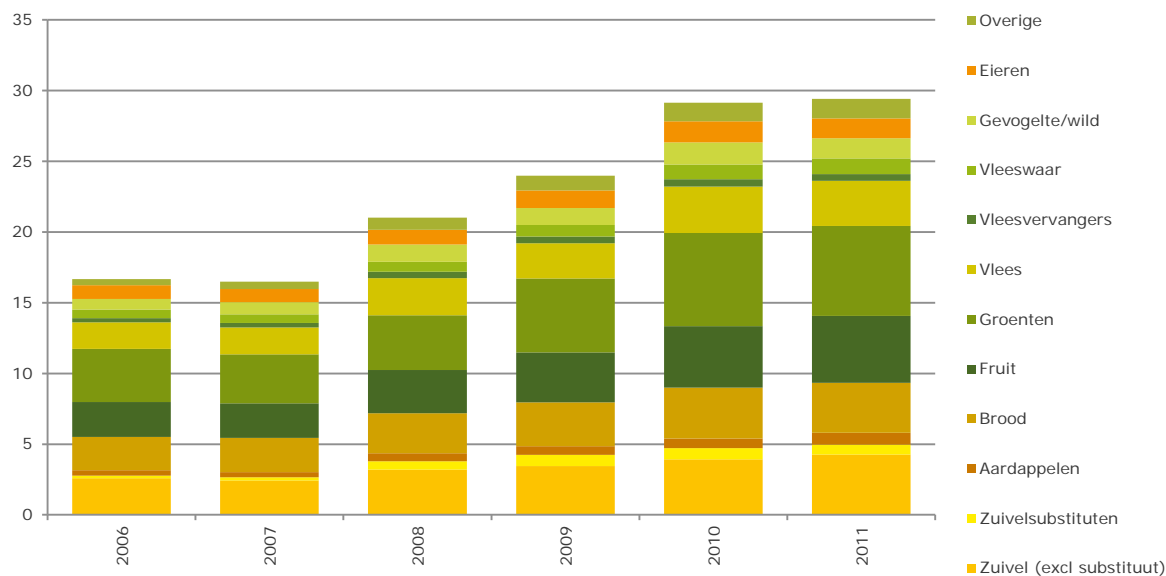
	2007	2008	2009	2010	2011
jonge alleenstaande <40j	2,5%	3,7%	2,6%	2,4%	2,4%
tweeverdieners	0,6%	0,7%	1,6%	1,7%	2,0%
huishoudens met kinderen, beperkt inkomen	0,4%	0,7%	0,9%	0,9%	1,3%
welgestelde HH met kinderen	1,0%	0,9%	1,2%	1,6%	1,4%
kostwinner (2p)	1,2%	1,7%	1,4%	1,6%	1,5%
alleenstaande >40j	1,3%	1,6%	2,3%	2,7%	3,2%
gepensioneerden met beperkt inkomen	1,1%	1,5%	1,4%	1,5%	1,6%
welgestelde gepensioneerden	1,4%	1,7%	2,0%	2,3%	2,5%

Bron: GfK PanelServices Benelux

VLAM voerde in 2011 een onderzoek uit naar het consumptiegedrag van de Belg via marktonderzoeksbureau InSites Consulting. De resultaten geven inzicht in de consumptiemomenten en –plaatsen. De consumptie van biologische voeding gebeurt voor het overgrote deel thuis. Van alle consumptiemomenten met bioproducten situeert zich 70% thuis, 14% op het werk/school, 7% bij familie of vrienden, 4% in de horeca, 3% onderweg en 3% op overige plaatsen. Over een gemiddelde dag genomen consumeert 29% van de bevolking minstens één bioproduct. Het bioproduct dat het vaakst geconsumeerd wordt, is brood gevolgd door groenten, koffie, zuivel en fruit.

Uitgedrukt in besteding per capita is bio-groente qua besteding een groeier tot 2010. Vorig jaar viel de besteding per capita terug van 6,60 euro naar 6,35 euro. Zuivel komt met 5 euro per capita op de tweede plaats. Verder volgt fruit (4,70 euro) en brood (3,50 euro). Aan bio-vlees wordt 3,20 euro per Belg besteed. Bio-gevogelte en bio-eieren volgen met elk 1,40 euro. Bio-vleeswaren, bio-aardappelen en bio-vleesvervangers sluiten de rij met respectievelijk 1,10 euro, 80 cent en 50 cent per capita.

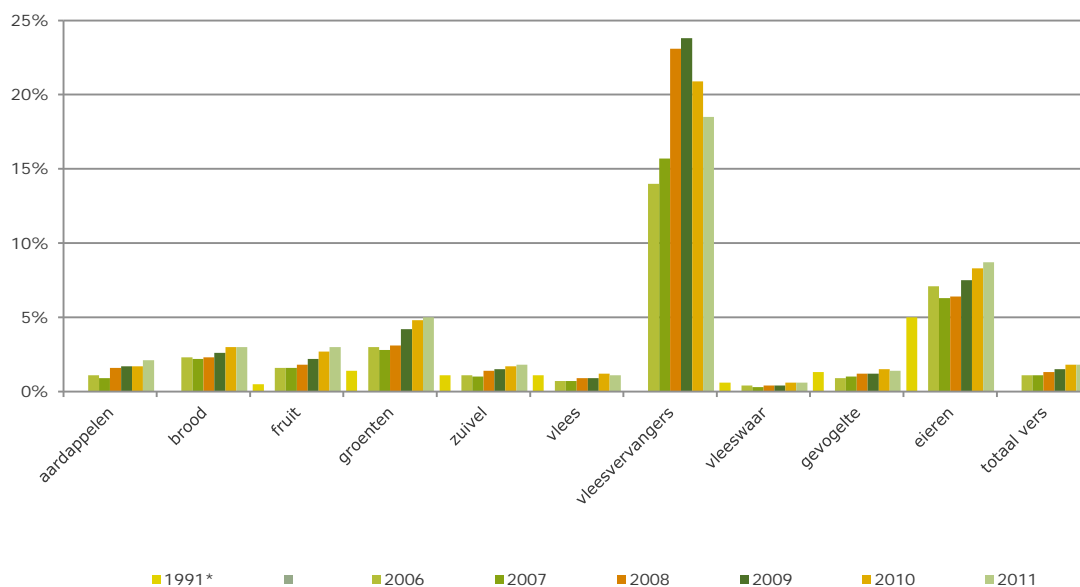
Figuur 19: besteding bio vers per categorie in België, 2011, euro per capita op totale bevolking

Bron: GfK Panelservices Benelux (inclusief diepvriesproducten)

Het marktaandeel van de biologische producten stabiliseerde in 2011, na enkele jaren van groei, op 1,8%. Het marktaandeel van bio verschilt wel sterk van product tot product. De Vleesvervangers hebben met 19% het hoogste marktaandeel maar verliezen de laatste twee jaar wel terrein. De categorieën met een hoog bio-aandeel zijn o.a. eieren (8,7%), groenten (5%) en brood (3%). De vleeswaren staan op de laatste plaats met 0,6%. Eieren, groenten en fruit kennen daarnaast ook jaarlijks een toename van hun marktaandeel. Het marktaandeel van brood, zuivel en vlees blijft daarentegen stabiel.

Figuur 20: evolutie marktaandelen vers per productcategorie, België, in % van besteding, 2006-2011

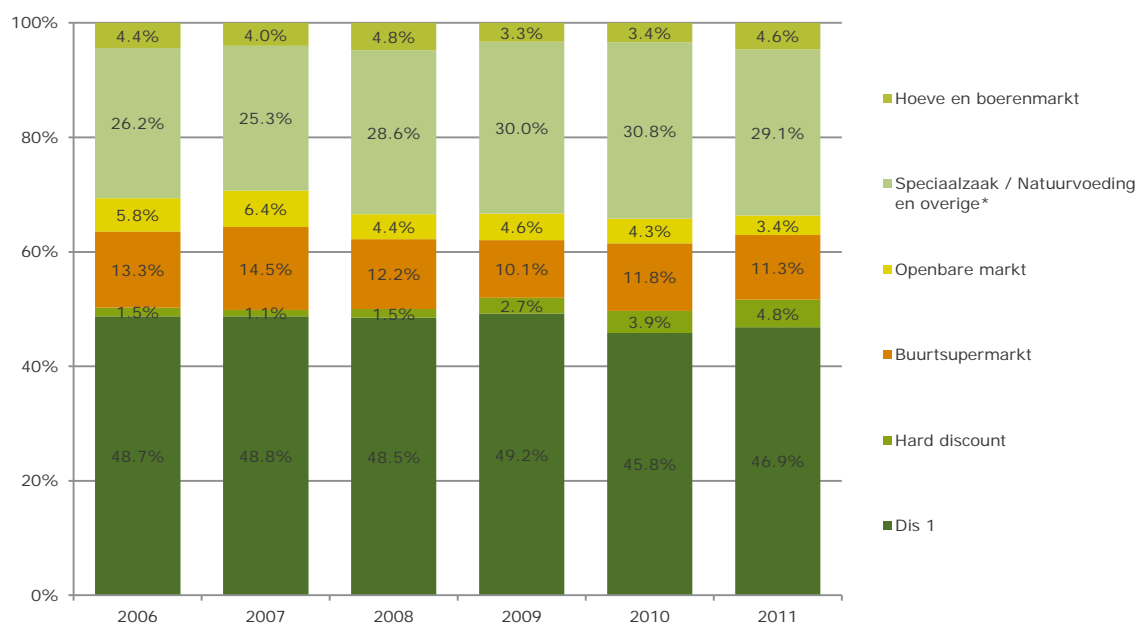
Bron: GfK PanelServices Benelux

3 DISTRIBUTIEKANALEN

Het aandeel van 'speciaalzaak, natuurvoedingswinkel en overige' groeide de voorbij jaren maar lijkt nu te stabiliseren rond de 30%. De klassieke supermarkt (DIS 1) blijft het grootste kanaal met 47% en won, na een dip in 2010, vorig jaar terug marktaandeel.

Een verschil met de gangbare producten is het lage aandeel van hard discount. Dit kanaal betekent voor bio minder dan 5% tegenover 17,5% voor de gangbare voeding. De rechtstreekse verkoop, op de hoeve en de boerenmarkt, werd in 2011, na twee mindere jaren, terug belangrijker en is goed voor 4,6% marktaandeel. De openbare markt daalde van 4,3% naar 3,4% marktaandeel.

Figuur 21: distributiekanaal biologische voeding: aandelen op basis van besteding, België, in % van de besteding, 2006-2011

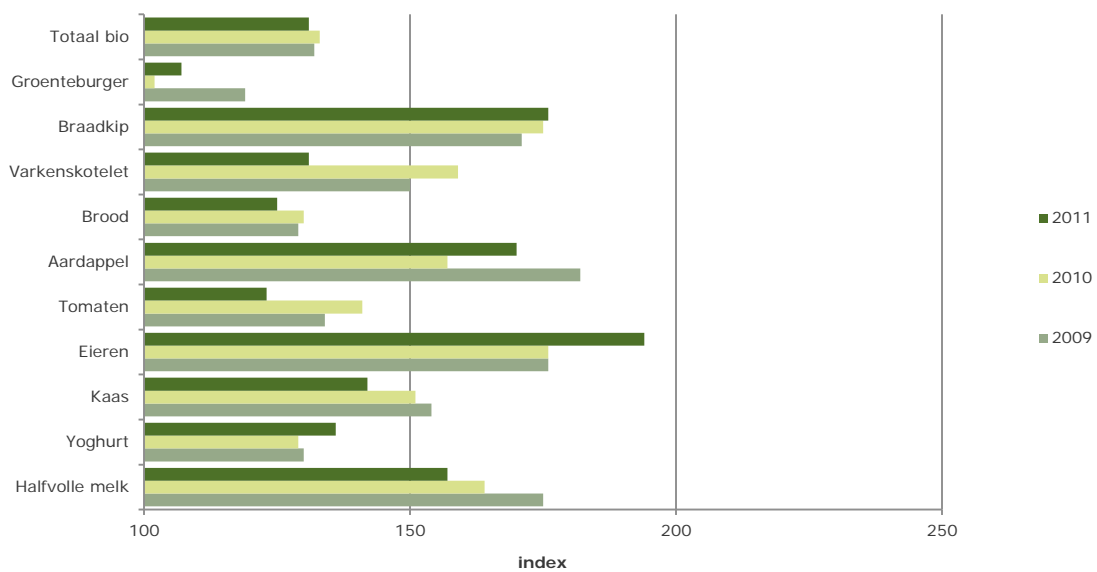

Bron: GfK PanelServices Benelux

4 PRIJZEN

Biologische producten zijn gemiddeld een derde duurder dan gangbare producten. Het grootste verschil is er bij bio-eieren en braadkip. Een bio-eitje is bijna dubbel zo duur als een scharrelei. Een bio-braadkip is drie kwart duurder dan een standaardkip. Het kleinste prijsverschil is er bij biogroenteburgers (+7%). Ook de evolutie van het prijsverschil verschilt van product tot product. Bij halfvolle melk, kaas, tomaten, groenteburger, varkenskotlet en brood werd het prijsverschil kleiner over de jaren heen. Bij braadkip en eieren werd de prijskloof groter. Biobrood is 25% duurder dan de gangbare variant en dit prijsverschil blijft quasi stabiel.

Figuur 22: prijsverschil bioproducten vs gangbaar equivalent, België, 2009-2011

Bron: GfK PanelServices Belgium

6. CONTROLES IN DE BIOLOGISCHE LANDBOUW

In tegenstelling tot veel andere lastenboeken of labels, zijn de regels voor de biologische productiemethode vastgelegd in de Europese en Vlaamse wetgeving. De naleving van de wetgeving wordt in Vlaanderen uitgevoerd door de erkende controleorganen.

1 CONTROLE

Elke bedrijf wordt minstens één keer per jaar ter plaatse gecontroleerd door de controleorganen. Dit bezoek is altijd aangekondigd en tijdens deze controle worden alle aspecten van het lastenboek gecontroleerd. Daarenboven moeten de controleorganen een minimum aantal steekproefcontroles uitvoeren dat tussen 50 tot 75 procent van het aantal bedrijven ligt. Tijdens een steekproef controle wordt telkens een specifiek deelaspect van het lastenboek gecontroleerd. De selectie van de bedrijven gebeurt op basis van een risicoanalyse, waarin rekening wordt gehouden met resultaten van de eerdere controles, de hoeveelheid producten en het risico op verwisseling van bio- en niet-bioproducten. Daarnaast worden verscherpte controles, naar aanleiding van een ernstige inbreuk, en administratieve controles uitgevoerd.

Tabel 15: aantal uitgevoerde controles, 2011

Soort controle	aantal
Steekproefcontrole	481
Verscherpte controle	41
Administratieve controle	97

Bron: Departement Landbouw en Visserij

Het aantal staalnames bij een marktdeelnemer is wettelijk vastgelegd. In 2011 werden 393 stalen genomen en 398 analyses uitgevoerd. Als ten gevolge van een controle of staalname een inbreuk op het lastenboek wordt vastgesteld, is het controleorgaan verplicht een sanctie uit te spreken. Dat kan gaan van een gewone opmerking tot de volledige schorsing van het bedrijf.

De term 'biologisch' en afgeleiden daarvan zijn wettelijk beschermd. Bij gebruik van deze term op etiketten of reclame van producten moet worden voldaan aan de voorschriften van de regelgeving biologische landbouw. Elk bedrijf dat bioproducten produceert, verwerkt, opslaat, invoert of verhandelt moet onder controle staan van een erkend controleorgaan. In 2011 kreeg de overheid 33 meldingen over bedrijven die mogelijk in overtreding waren met de wetgeving. Ze werden onderzocht door een controleur van de overheid en indien nodig werden de bedrijven aangemaand om zich in regel te stellen. Daarnaast staat de overheid in voor de correcte werking van de controleorganen. In 2011 voerde de overheid in het kader van haar rol als supervisor op de controleorganen 47 administratieve controles en 29 controles ter plaatse uit.

2 IMPORT

Biologische producten uit derde landen kunnen worden ingevoerd onder strikte voorwaarden. Enkel als blijkt dat de productiemethode en het controlesysteem gelijkwaardig zijn met dat van Europa, kunnen de producten ingevoerd worden. Zo heeft de Europese Commissie 10 landen (Argentinië, Australië, Canada, Costa Rica, India, Israël, Japan, Zwitserland, Tunesië en Nieuw-Zeeland) als equivalent verklaard. Voor invoer uit alle overige landen is een individuele vergunning of importmachtiging vereist. In 2011 werden 349 importmachtigingen afgeleverd voor 42 verschillende landen. De meeste machtigingen zijn voor Peru (22%), Turkije (11%), Mexico (11%) en Ecuador (11%). De meest voorkomende producten zijn bananen, koffie, granen en gedroogd fruit.

FIGURENLIJST

Figuur 1: biologisch areaal (oms+bio) in de EU27, in hectares (aflezen op linker-as) en procentueel aandeel biologisch areaal in totaal landbouwareaal (aflezen op rechter-as), 2005-2010.....	4
Figuur 2: evolutie van het aandeel areaal in omschakeling in het totale biologische areaal voor enkele lidstaten, 2005-2010, in %.....	5
Figuur 3: aantal instappers in jaar X, aantal overgebleven instappers in 2011 van instappers in jaar X en aandeel van de blijvers van jaar X in 2011, Vlaanderen, 2011.....	11
Figuur 4: aantal verleende adviezen per sector en aantal omschakelaars per sector, 2011.....	12
Figuur 5: percentage Vlaamse biobedrijven die volledig bio, overwegend bio en overwegend gangbaar zijn, 2011.....	13
Figuur 6: bedrijven die meer dan 50% biologisch zijn, onderverdeeld naar typologie, 2010.....	16
Figuur 7 : alle Vlaamse landbouwbedrijven onderverdeeld naar typologie, 2010.....	17
Figuur 8: evolutie van de gangbare (Milcobel) en biologische melkprijs (Biemelk Vlaanderen), 2002-2011, België, euro per 100 liter.....	18
Figuur 9: evolutie van de prijzen voor gangbare en biologische witloof, 2008-2011, in euro per kg.....	19
Figuur 10: evolutie van de prijs van gangbare en biologische prei, 2008-2011, in euro per kg.....	20
Figuur 11: evolutie van de gangbare en biologische prijs van wortelen, 2008-2011, in euro per kg.....	20
Figuur 12: evolutie van de prijs voor gangbare appels en peren en biologische appels en peren, 2008-2011, in euro per kg.....	21
Figuur 13: evolutie van de overheidsuitgaven 2000-2011 (excl. Indirect IWT onderzoek), Vlaanderen, 2000-2011.....	23
Figuur 14: verdeling van de uitgaven onderzoek over de verschillende thema's, 2011, Vlaanderen.....	25
Figuur 15: totale besteding aan biologische producten door de Belgische gezinnen, miljoen euro, 2001-2011.....	29
Figuur 16: bestedingen biovoeding in België per categorie, in miljoen euro, 2007-2011.....	30
Figuur 17: aandeel per categorie binnen verse biovoeding in België, 2011.....	30
Figuur 18: percentage kopers van enkele bio verscategorieën in België, 2011, België.....	31
Figuur 19: besteding bio vers per categorie in België, 2011, euro per capita op totale bevolking.....	33
Figuur 20: evolutie marktaandeel vers per productcategorie, België, in % van besteding, 2006-2011.....	33
Figuur 21: distributiekanaal biologische voeding: aandelen op basis van besteding, België, in % van de besteding, 2006-2011.....	34
Figuur 22: prijsverschil bioproducten vs gangbaar equivalent, België, 2009-2011.....	35

TABELLENLIJST

Tabel 1: omzet bio per productcategorie, Nederland, 2009-2010	6
Tabel 2: omzetten per distributiekanaal in het Verenigd Koninkrijk, miljoen pond, 2009-2010.....	8
Tabel 3: aantal biologische producenten onder controle, Vlaanderen, 2011	10
Tabel 4: areaal in omschakeling, biologisch en totaal, Vlaanderen, in hectare, 2011	13
Tabel 5: verdeling van het areaal van de biologische bedrijven over groottecategorieën en de mate waarin ze bio zijn (gangbaar+biologisch).	14
Tabel 6: evolutie van de biologische arealen per teeltgroep, Vlaanderen, in hectare, 2002-2011	14
Tabel 7: evolutie van het aantal biologisch gehouden dieren, Vlaanderen, 2003-2011	15
Tabel 8 : aantallen marktdeelnemers onder controle 2008-2011 (exclusief producenten)	15
Tabel 9: overzicht van de betalingen voor de biologische landbouw, opgedeeld naar doelstelling in het strategisch plan, 2009-2011, Vlaanderen.....	22
Tabel 10: betalingen voor de diverse onderzoeksprojecten voor de biologische sector met overheidsmiddelen per financierder, 2011, Vlaanderen.....	24
Tabel 11: schema hectaresteen Vlaanderen (PDPO II), bedragen in euro per hectare	26
Tabel 12: verdeling van de uitbetaalde hectaresteen over de teeltgroepen en de steungroepen, campagnejaar 2010, in euro per hectare	27
Tabel 13: evolutie van het aantal producenten onder controle, het areaal onder controle, het areaal met steun (*) (aflezen op linker-as) en de betalingen hectaresteen (aflezen op rechter-as), per campagnejaar, Vlaanderen, campagnejaar 2010	28
Tabel 14: marktaandeel bio per levensfase in België, in procentueel aandeel bio in totale voedingsbesteding, 2007-2011.....	32
Tabel 15: aantal uitgevoerde controles, 2011	36

BRONNENLIJST

Aertsens, J. (2011), *Organic Food as an Emerging Market: personal determinants of consumption, supply governance and retail strategies, 2011, Doctoral Thesis, Ghent University*

Agence Bio (2011), *L'agriculture biologique en France*

Bioforum Wallonie (2011), *Le bio en chiffres 2011*

Bionext, Biotrends 2011, *Trends en ontwikkelingen de biologische sector, 28 november 2011*

Boer & Tuinder (2011), *kansen voor biolandbouw, 29 april 2011*

Boer & Tuinder (2011), *De stap naar bio nog niet gezet?*

Bund Ökologische Lebensmittelwirtschaft (BÖLW), *Zahlen, Daten, Fakten: die Bio-Branche 2011*

BMELV (2011), *Organic Farming in Germany still growing (Press Release 124), 22 juni 2011*

Claire Largier (Syna Bio) (2011), *Organic Products French Market*

Danckaert S., Lenders S., Oeyen A. (2009), *De landbouwactiviteit in Vlaamse gemeenten, proeve van typologie*

FIBL, 2010, <http://www.organic-world.net/statistics-data-tables-excel.html#c6167>

G. Schwarz, H. Nieberg, J. Sanders (2010), *Organic Farming Support Payments in the EU*

IFOAM (2010), *Organic food and farming: a system approach to meet the sustainability challenge*

LEI Wageningen (2011), *Monitor Duurzaam Voedsel 2010*

Metro France, 3 februari 2011, *L'agriculture bio à encore bondi en 2010*

Organic Farming as Opportunity for European Agriculture, proceedings of congress in Gödöllő, 31 may – 1st June 2011

Perscommuniqué EC (2011) *L'UE contribue pour 37,6 millions € à la promotion des produits agricoles dans l'UE,*

Soil Association (2011), *Organic Market Report 2011*

Soil Association (2011), *The Lazy Man of Europe*

Task Force Marktontwikkeling Biologische Landbouw, 10 mei 2011, *Biologisch groeit flink door in stagnerende foodmarkt,*

The Guardian, 9 februari 2011, *UK governments have failed to support organic farming, says the Soil Association*

VILT, 26 mei 2011, *Nieuwe Nederlandse ketenorganisatie vergroot slagkracht biologische sector*

VILT, 14 juli 2011, *Vlaamse boeren laten kansen biolandbouw liggen*

VILT, 12 oktober 2011, *Tussenkost in controlekosten voor bio- en streekproduct*

VILT, 6 januari 2011, *Frankrijk snoeit in belastingvoordeel biolandbouw*

BIJLAGE: BIOLOGISCHE AREALEN PER TEELT IN 2011

plantaardige productie	2011		totaal
	aantal hectare		
OPPERVLAKTES	IN OMSCHAKELING	BIO	
Akkerbouwgewassen	267,98	1.229,72	1.497,70
mais (korrel, silo, suiker)	24,40	145,59	169,99
wintertarwe + zomertarwe	10,05	40,39	50,44
wintergerst	3,29	12,61	15,90
zomergerst	13,15	50,78	63,93
winterrogge + zomerrogge	5,91	4,71	10,62
snijrogge	0,00	0,00	0,00
haver	1,48	11,19	12,67
triticale	20,47	110,01	130,48
spelt	6,13	16,06	22,19
andere granen	6,00	20,85	26,85
boekweit	0,00	0,57	0,57
textielvlas	0,00	0,00	0,00
erwten droog geoogst	0,00	0,00	0,00
tuin- en veldbonen (droog geoogst)	0,00	38,90	38,90
zonnebloempitten	0,00	1,82	1,82
braak (faunabraak, spontane bedekking, poelen)	31,32	82,94	114,26
niet-bittere lupinen	0,00	1,00	1,00
vlinderbloemigen	5,56	0,84	6,40
niet-vlinderbloemige groenbemester	1,75	3,13	4,88
non food	9,69	0,85	10,54
suikerbieten	0,00	0,26	0,26
voederbieten	0,56	15,34	15,90
klavers (grasklaver + klaver)	123,45	632,14	755,59
luzerne	1,24	12,78	14,02
voederwortelen	0,00	0,00	0,00
andere voedergewassen	0,00	4,90	4,90
hennep	0,00	0,15	0,15
hop	0,00	15,47	15,47
koolzaad	0,00	0,00	0,00
zaad- en pootgoed	0,00	2,31	2,31
cichorei	0,00	2,14	2,14
niet-ingezaaid akkerland	3,53	0,09	3,62
rabarber	0,00	1,90	1,90
Sierteelt	0,00	0,00	0,00
			0,00
Weiland en bossen	933,96	1.293,83	2.227,79
permanent grasland	228,04	931,65	1.159,69
tijdelijk grasland	92,86	259,38	352,24
grassen (raaigras)	3,98	1,20	5,18
uitloop	1,61	0,31	1,92
boomkweek, bossen, weiland met bomen	3,28	16,21	19,49
gebieden met natuurwaarde	604,19	85,08	689,27
Groenten	30,31	392,08	422,39
Groenten onder glas (totaal)	0,00	0,00	0,00
stengelgroenten	0,61	3,64	4,25
andere vollegrondsgroenten	1,22	24,48	25,70
aardappelen	16,21	75,16	91,37
bladgroenten	1,83	56,48	58,31
kolen	0,11	56,65	56,76
peulvruchten	0,00	1,98	1,98
witloof (incl witloofwortelen)	0,00	9,93	9,93
ui-achtigen	0,00	3,33	3,33
wortelen en knollen	1,02	46,45	47,47
vruchtgroenten	0,00	8,79	8,79
asperge	0,00	5,22	5,22
champignons	0,00	0,00	0,00
kool en rapenzaad	0,00	4,91	4,91
kruiden	0,00	18,36	18,36
andere groenten	9,31	76,70	86,01

Fruit	121,35	293,45	414,80
aardbeien	0,88	5,86	6,74
meerjarige fruitteelten	25,44	20,37	45,81
appelen	46,59	166,10	212,69
peren	11,94	43,99	55,93
kersen	3,76	15,30	19,06
noten	0,00	0,00	0,00
kleinfruit (incl bessen)	0,03	1,59	1,62
bessen	32,03	35,17	67,20
druiven	0,20	0,77	0,97
pruimen	0,48	4,30	4,78
andere éénjarige fruitteelten	0,00	0,00	0,00
TOTAAL	1.353,60	3.209,08	4.562,68

Bron : Departement Landbouw en Visserij